

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра фінансів

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

(підпис)

Олег ШЕРЕМЕТ
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2024 р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

(підпис) Лада ШІРІНЯН
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
на тему: **Бюджетне фінансування вищої освіти та шляхи його
вдосконалення**

Виконав: здобувач 2 курсу, групи ФІ-2-9М

(прізвище, ім'я, по батькові повністю) Захарченко Данііл Олегович

(підпис)

Керівник: Дем'яненко Інна Вікторівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Рецензент: Тамара Березянко
(ім'я та прізвище)

(підпис)

Я, як здобувач (ка) Національного університету харчових технологій, розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я, не надавав (ла) і не одержував (ла) недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач (ка) _____
(підпис)

Київ – 2024 р.

класифікацією, %, табл. 2.4. Динаміка видатків на вищу освіту, млн грн, табл. 2.5 Динаміка бюджетного фінансування вищої освіти, Рис. 2.3. Бюджетне фінансування вищої освіти через Міністерство освіти Планові показники доходів Державного бюджету України на 2024 р., млн грн, Рис. 3.1. Перспективи зміни підходів до бюджетного фінансування вищої освіти.

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Дем'яненко І.В.		
II	Дем'яненко І.В.		
III	Дем'яненко І.В.		

7. Дата видачі завдання 09 жовтня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Вибір теми, написання заяви і узгодження плану кваліфікаційної роботи з керівником	до 09.10.2023	
2	Робота над 1-м розділом та перевірка керівником	до 06.11.2023	
3	Робота над 2-м розділом та перевірка керівником	до 30.11.2023	
4	Робота над 3-м розділом та перевірка керівником	до 21.12.2023	
5	Оформлення роботи і подання керівникові для проходження попереднього захисту	до 08.01.2024	
6	Подання кваліфікаційної роботи з підтвердження керівника на перевірку академічного плагіату.	30.01.2024	
7	Доопрацювання кваліфікаційної роботи після попереднього захисту та перевірки на плагіат, узгодження змісту доповіді та презентації з керівником, отримання відзивів на роботу, підпис керівника	до 09.02.2024	
8	Підпис остаточного варіанту роботи завідувачем кафедри	13.02.2024	

Здобувач _____ Данііл ЗАХАРЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Інна ДЕМ'ЯНЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Захарченко Д. О. «Бюджетне фінансування вищої освіти та шляхи його вдосконалення»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Національний університет харчових технологій, Київ, 2024.

Кваліфікаційну роботу присвячено обґрунтуванню теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення бюджетного фінансування вищої освіти в Україні.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми та сформульовано завдання дослідження.

В першому розділі узагальнено теоретичні аспекти фінансування вищої освіти.

У другому розділі проведено аналіз бюджетного фінансування вищої освіти в Україні

У третьому розділі надано рекомендації вдосконалення бюджетного фінансування вищої освіти.

Ключові слова: *фінансування, бюджет, видатки бюджету, заклад вищої освіти*

SUMMARY

Zakharchenko D. O. "Budgetary financing of higher education and ways to improve"

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 Finance, banking and insurance. National University of Food Technologies, Kyiv, 2024.

The qualification work is devoted to the substantiation of theoretical provisions and the development of practical recommendations regarding the improvement of budget financing of higher education in Ukraine.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of used literature and appendices.

The introduction substantiates the relevance of the topic and formulates the task of the research.

The first chapter summarizes the theoretical aspects of financing higher education.

In the second section, an analysis of the budgetary financing of higher education in Ukraine was carried out

The third section provides recommendations for improving the budgetary financing of higher education.

Key words: financing, budget, budget expenditures, higher education institution

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ	9
1.1. Сутність та джерела фінансування закладів вищої освіти	9
1.2. Механізм фінансування закладів вищої освіти14
1.3. Зарубіжний досвід фінансування закладів вищої освіти20
Висновки до розділу 127
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	29
2.1. Фіскальні умови фінансування вищої освіти в Україні	29
2.2. Оцінка видатків бюджетів на фінансування вищої освіти	40
2.3. Особливості розподілу бюджетного фінансування вищої освіти	53
Висновки до розділу 2	68
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ	70
3.1. Перспективи бюджетного фінансування відповідно до бюджетних обмежень	70
3.2. Напрями зміни підходів до бюджетного фінансування вищої освіти	78
Висновки до розділу 3	86
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні цивілізаційні процеси характеризуються своєю складністю, масштабністю, багатовекторністю та динамічністю, створюють нові виклики для системи підготовки людини до життя. Процес глобалізації посилив конкуренцію системи вищої освіти, зокрема через виникнення нових недержавних та глобальних провайдерів освітніх послуг, збільшення можливостей для академічної мобільності та поширення транскордонної освіти. Це вимагає від закладів вищої освіти спрямування зусиль на залучення кращих науково-педагогічних та педагогічних працівників, покращення матеріальної бази та інформаційного забезпечення, що передбачає додаткове бюджетне фінансування вищої освіти.

Тому на сьогодні модернізація бюджетного фінансування вищої освіти, а саме реформування бюджетного фінансування – є головною та актуальною задачею нашої країни, оскільки пріоритети бюджетного фінансування в період воєнного часу суттєво змінилися.

Значний внесок у вирішення проблем фінансового забезпечення вищої освіти в Україні належить наступним вченим: Білінець М. Ю., Боголіб Т. М., Варналій З. С., Григораш О. В., Жибер Т. В., Касич А. О., Кириленко О. П., Коваленко Ю. М., Лисяк Л. В., Лютий І. О., Майорова Т. В., Чернега В. В. та ін.

Однак, попри наявність значної кількості робіт, недостатньо дослідженими залишаються проблеми закладів вищої освіти в сучасних умовах дефіцитності бюджетних коштів.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтуванню теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення бюджетного фінансування вищої освіти в Україні.

Відповідно до визначеної мети в магістерській роботі поставлено й вирішено такі завдання:

- досліджено сутність та джерела фінансування закладів вищої освіти;

- визначено механізм фінансування закладів вищої освіти;
- узагальнено зарубіжний досвід фінансування закладів вищої освіти;
- систематизовано фіскальні умови фінансування вищої освіти в Україні;
- проведено оцінку видатків бюджетів на фінансування вищої освіти;
- проаналізовано особливості розподілу бюджетного фінансування вищої освіти;
- обґрунтовано перспективи бюджетного фінансування відповідно до бюджетних обмежень;
- визначено перспективи зміни підходів до бюджетного фінансування вищої освіти.

Об’єктом дослідження є бюджетне фінансування вищої освіти в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні основи і практичні аспекти фінансового забезпечення вищої освіти за рахунок бюджетних асигнувань.

Методи дослідження. Теорія і методика дослідження ґрунтуються на фундаментальних положеннях фінансової теорії. У роботі використовувалися такі методи: аналізу та синтезу, індукції та дедукції, що було використано в процесі дослідження сутності та складових системи бюджетного фінансування вищої освіти; порівняльного аналізу для порівняння досвіду фінансування закладів вищої освіти різних держав, горизонтального і вертикального аналізу (для визначення динаміки і значущості джерел доходів і видатків бюджету, розподілу бюджетного фінансування вищої освіти); табличний та графічний (для визначення характерних ознак бюджетного фінансування вищої освіти); коефіцієнти (для визначення якості виконання бюджетних програм та виконання планових показників видатків бюджету). Для достовірності та оперативності одержання результатів окремі методи реалізовано в автоматизованому режимі з використанням програми Microsoft Office Excel.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють діяльність закладів вищої освіти, звітні дані Державної служби статистики, Міністерства освіти і науки України,

Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, монографічні дослідження і публікації у періодичних виданнях вітчизняних і зарубіжних авторів стосовно фінансового забезпечення закладів вищої освіти. а також результати особистого дослідження бюджетного фінансування закладів вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання розроблених рекомендацій для вдосконалення системи бюджетного фінансування вищої освіти в Україні.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Сутність та джерела фінансування закладів вищої освіти

Фінансове забезпечення закладів вищої освіти є важливою передумовою соціального та економічного розвитку суспільства. Оскільки Україна має розгалужену та потужну систему закладів вищої освіти, питання фінансового забезпечення закладів вищої освіти є особливо актуальним. Вища освіта як складова соціальної функції держави забезпечує ринок праці кваліфікованими спеціалістами, які працюють на розбудову економіки держави. В умовах глобалізації вища освіта виходить за рамки держави, а отже стає одним з міжнародних інструментів суспільного розвитку. Система фінансового забезпечення вищої освіти повинна реагувати на виклики сучасності, постійно оновлюватись та удосконалюватись [1, с. 1]

Дослідженню проблематики фінансування вищої освіти присвячені праці вітчизняних вчених М. Білінець [2], Т. Боголіб [3], З. Варналія [4], О. Тулай [5]; пошуку альтернативних джерел фінансування вищої освіти та вдосконалення механізмів фінансування – праці Ю. Коваленко та Л. Вітренко [6-7], С. Обушного і В. Кучеровської [8]; забезпечення фінансової автономії ЗВО – І. Лютого, О. Білявської, Г. Поляновського [9]; державної фінансової політики забезпечення та фінансовобюджетного регулювання розвитку вищої освіти – І. Чугунова і С. Качули [10], І. Чугунова і Л. Козарезенко [11]. У роботах зарубіжних авторів S. Al-Samarrai, P. Cerdan-Infantes, J. Lehe [12] та E. W. Miningou [13] піднімаються питання участі держави у фінансуванні освіти.

Нині, в умовах нестабільності макроекономічного середовища підвищеної уваги потребують питання удосконалення державної політики у сфері фінансового забезпечення вищої освіти. Питання значно актуалізується на

сучасному етапі розвитку суспільства, який характеризується поглибленням економічної кризи, обмеженням ділової активності, звуженням податкової бази, значним дефіцитом бюджету та іншими негативними наслідками пандемії COVID 19, воєнного стану і, відповідно, зміною умов функціонування та фінансування вищої освіти [14, с. 2].

Сфера вищої освіти являє собою систему закладів вищої освіти, за допомогою яких забезпечується професійна та наукова підготовка висококваліфікованих фахівців для входження їх на ринок праці на конкурентних позиціях. Науковці зауважують, що сфера освіти виступає вагомим способом підвищення ефективної діяльності економіки країни та формує інтелектуальний капітал держави, також фінансове забезпечення освіти є вигідними інвестиціями в майбутнє.

У Законі України «Про вищу освіту» [15] заклад вищої освіти визначається як окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє на певних рівнях вищої освіти згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності, а також проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність [16, с. 23].

Результати дослідження особливостей фінансування навчальних закладів дали змогу сформулювати визначення категорії «фінансове забезпечення діяльності закладу вищої освіти» як сукупності форм і методів визначення джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів для здійснення його статутної діяльності з урахуванням вимог збалансованості фінансової автономії та надання гарантованих державою соціальних гарантій. У сучасних умовах фінансове забезпечення системи вищої освіти в Україні здійснюється на основі базових принципів, серед яких необхідно виокремити: чітке розмежування використання бюджетного та позабюджетного фінансування діяльності закладів освіти; виділення бюджетних асигнувань на конкурсній основі для закладів освіти виходячи з критеріїв пріоритетності та якості освітніх послуг; здійснення фінансово-господарської діяльності закладів освіти на засадах неприбутковості [17, с. 667].

Дослідження теоретичних основ фінансового забезпечення системи вищої освіти [18] дало змогу зробити висновок, що, незважаючи на відносну автономію та свободу навчальних закладів даної сфери у виборі джерел їх фінансування, більшість закладів освіти використовує традиційні методи та форми залучення й використання фінансових ресурсів. Так, основними джерелами фінансового забезпечення вищої освіти є:

- кошти державного та місцевих бюджетів;
- кошти юридичних та фізичних осіб, громадських організацій і фондів; додаткові асигнування на специфічні програми та заходи (кредитування навчання, програми підтримки найкращих студентів);
- плата за додаткові освітні послуги, що надаються закладами освіти; кошти від здійснення науково-дослідних робіт, виконані на замовлення підприємств, організацій та громадян;
- кошти за надання послуг із підготовки до вступу у ЗВО, видавництво та реалізація навчальної літератури;
- доходи від виробництва та реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, надання в оренду приміщень, обладнання; спонсорські, добродійні та добровільні внески;
- доходи від розміщення тимчасового вільних коштів на депозитах тощо.

Фінансування закладів вищої освіти за рахунок цих джерел може здійснюватися такими методами, як:

- кошторисне фінансування закладів освіти;
- бюджетне фінансування закладів освіти на основі показника вартості навчання одного здобувача;
- індивідуальна оплата навчання за рахунок доходів юридичних чи фізичних осіб;
- спеціальні кредити для здобуття освіти.

Разом із тим для фінансового забезпечення вищих навчальних закладів можуть використовуватися також додаткові джерела фінансування, що не забороняються законодавством, наприклад, грошові надходження від здійснення освітніх послуг, доходи від науково-дослідної роботи закладу

освіти, плата за оренду приміщень та ін. Одержані кошти використовуються для реалізації статутної діяльності навчального закладу за умов та в порядку, що визначені в законодавстві та його статуті [15].

Джерела фінансування закладів вищої освіти залежать від форми власності (державної, комунальної, приватної).

Фінансування закладів вищої освіти державної форми власності здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Фінансування закладів вищої освіти, що перебувають у власності органів місцевого самоврядування, відбувається за рахунок коштів відповідних бюджетів.

Фінансове забезпечення закладів вищої освіти приватної форми власності здійснюється їх власником [19].

Суб'єктами фінансування закладів вищої освіти є центральні органи виконавчої влади (Міністерство освіти і науки України, інші міністерства і відомства), органи місцевого самоврядування.

Додатковими (позабюджетними) джерелами фінансування закладів вищої освіти є кошти юридичних і фізичних осіб за надані ЗВО освітні та інші послуги: плата за навчання, орендна плата, надходження від науково-дослідної роботи та ін. (рис. 1.1). [16, с. 24].

Рис. 1.1. Джерела фінансових ресурсів закладів вищої освіти

Джерела фінансування ЗВО визначені у ст. 79 Закону України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» [20]. Здійснення фінансування ЗВО з

державного та регіонального бюджетів може проводитися шляхом надходження освітніх субвенцій, що передбачені у Законі України «Про Державний бюджет України» на відповідний рік, та не су-перечить Бюджетному кодексу України, як це було зазначено вище. Встановлення плати за навчання, проведення підготовки, перепідготовки чи підвищення кваліфікації встановлюється у гривневому еквіваленті, і лише для нерезидентів України плата може встановлюватись в іноземній валюті. Умови та розмір оплати за навчання, підготовку, перепідготовку чи підвищення кваліфікації або за надання додаткових освітніх послуг, згідно з положеннями чинного законодавства України, встановлюються договором (контрактом). Плату можна здійснювати за весь термін навчання, підготовки, перепідготовки чи підвищення кваліфікації, надання додаткових освітніх послуг повністю одноразово або частинами.

Заклад вищої освіти може змінювати плату за навчання (в частині залишку несплаченої суми) у порядку, що передбачений договором, але не більше ніж один раз на рік і не більше ніж на офіційно визначений рівень інфляції за попередній календарний рік. Отримані бюджетні асигнування на освіту, включаючи кошти освітніх субвенцій, позабюджетні кошти та кошти, що отримані закладом освіти як плата за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів, за надання додаткових освітніх послуг, не вилучаються в дохід держави чи дохід місцевих бюджетів. Ці кошти можуть спрямовуватись на діяльність, визначену установчими документами закладу освіти [21].

Згідно з чинним законодавством кошти, матеріальні та нематеріальні цінності, які надходять закладам освіти та науки у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи інших надходжень, добровільних пожертвувань юридичних і фізичних осіб, для розвитку освітньої, наукової, спортивної, культурної, оздоровчої діяльності, не вважаються прибутком. Бюджетні та галузеві асигнування закладів освіти, згідно з чинним законодавством, у разі одержання закладами освіти коштів з інших джерел не зменшуються.

Заклади вищої освіти можуть самостійно розпоряджатися над-ходженнями від здійснення господарської та іншої діяльності, передбаченої їх установчими документами.

1.2. Механізм фінансування закладів вищої освіти

Механізм фінансування ЗВО – це множина фінансових відносин з властивою йому сукупністю елементів (місії, цілей, принципів, суб'єктів, методів, форм, джерел, факторів забезпечення та аналітичних інструментів), на основі чого досягається необхідний рівень фінансування, функціонування та розвитку цих закладів. Механізм фінансування ЗВО державної форми є єдиною складною системою взаємопов'язаних елементів, що формується на основі причинно-наслідкових залежностей цілеспрямованого організуючого, координуючого і регулюючого впливу держави на систему вищої освіти шляхом застосування методів важелів та інструментів впливу [7, с. 34].

Існуючий механізм фінансування ЗВО в Україні зображено на рис. 1.2.

Механізм фінансування закладів вищої освіти є багатограним, має власний вектор розвитку, свою стратегію, що охоплює значну кількість складових, які взаємодіють між собою [22].

Механізм фінансування ЗВО будується на засадах чинного законодавства. Його нормативно-правове забезпечення охоплює значний спектр законодавчих актів. У ст. 2 Закону України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» визначено, що ключовим законодавчим актом є Конституція України, спеціальні законодавчі акти, які стосуються освіти, науки, міжнародні договори України, підписані згідно із встановленим законодавством порядком [20].

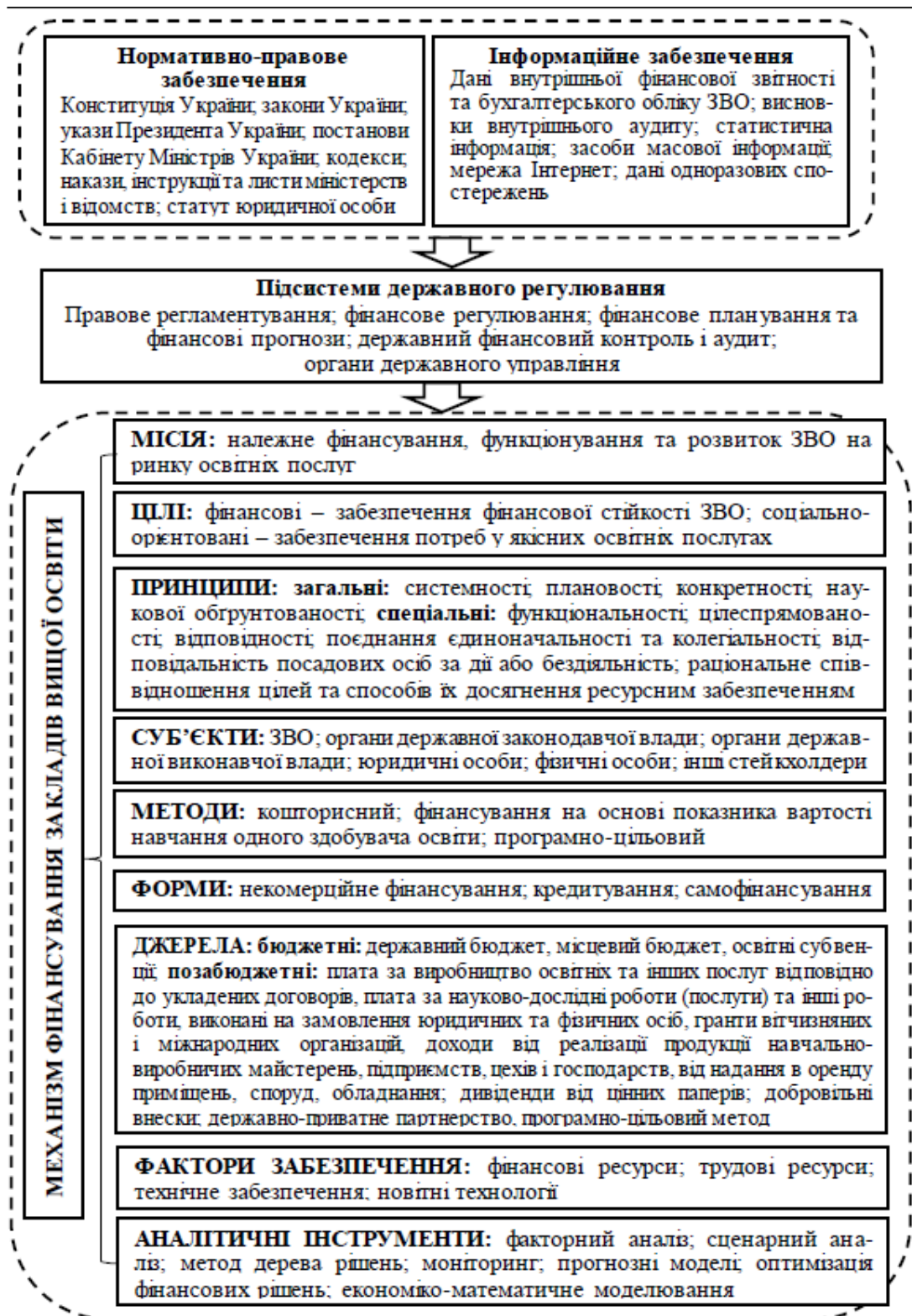

Рис. 1.2. Механізм фінансування закладів вищої освіти і його складові [7, с. 35].

Підзаконні нормативно-правові акти включають листи, накази, інструкції, методичні рекомендації міністерств та відомств, що можуть впливати на процес здійснення фінансування ЗВО, якщо вони не суперечать чинному законодавству та не встановлюють правові норми. ЗВО можуть приймати певні

рішення з питань фінансування і діяти самостійно на основі статуту, в межах своєї автономії, якщо це не суперечить чинному законодавству України.

Фінансова складова механізму фінансування ЗВО базується на інформаційному забезпеченні. Згідно із ст. 30 Закону України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» уся статистична, звітна інформація має носити прозорість та інформаційну відкритість. ЗВО на своїх веб-сайтах повинні, відповідно до чинного закону, розміщувати:

- кошториси;
- фінансові звіти про надходження та використання всіх отриманих бюджетних і позабюджетних коштів;
- інформацію про благодійну допомогу: перелік отриманих товарів, робіт і послуг із зазначенням їхньої вартості;
- суми грошових надходжень, отриманих з інших джерел, не заборонених законодавством.

ЗВО повинні формувати та оприлюднювати річні звіти про їх діяльність, у тому числі й фінансову складову, матеріально-технічне забезпечення, розмір плати за навчання, перелік додаткових освітніх та інших послуг, їх вартість, порядок надання й оплати та іншу інформацію.

Регулюється механізм фінансування ЗВО державою. При цьому підсистема державного регулювання передбачає [20]:

- правове регламентування, тобто здійснення регулювання шляхом забезпечення дієвої правової основи, прийняття відповідних законодавчих актів у цій сфері;
- фінансове регулювання, що здійснюється шляхом тих самих нормативно-правових актів у сфері здійснення фінансових операцій: Закон України «Про Державний бюджет України на рік», Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України тощо; та у випадку з фінансуванням ЗВО закладається в державний бюджет, оскільки переважним чином освіта фінансується державою;
- фінансові прогнози. На основі фінансових звітів за певний період проводиться аналіз зібраної статистичної інформації та за допомогою

економіко-математичного програмування здійснюються певні висновки і будуються фінансові прогнози на перспективу. Це дає можливість передбачати та враховувати всі позитивні і негативні фактори, що можуть вплинути на механізм фінансування ЗВО в майбутніх періодах, і на основі цього прийняти ефективні рішення;

- державний фінансовий контроль і аудит. Фінансовий контроль може здійснюватися у формах попереднього, поточного і заключного контролю. Попередній контроль проводиться державою на стадії планування, перевіряються фінансові плани на наявність неточностей у розрахунках, доцільність виділення коштів на зазначені цілі тощо. Поточний контроль проводиться упродовж бюджетного року та звіряються суми надходжень і витрат закладів вищої освіти, цільове використання бюджетних коштів тощо. Заключний контроль та аудит проводиться уже за фінансовою документацією після завершення бюджетного року та звіряється правильність розрахунків, форм заповнення тощо;

- діяльність органів державного управління. Для здійснення державного регулювання механізмом фінансування ЗВО уповноважуються певні органи державного управління, які й регулюють цей процес.

Процес реалізації механізму фінансування графічно наведено на рис. 1.3.

Механізм фінансування ЗВО передбачає взаємодію таких суб'єктів, як органи державної законодавчої влади, органи державної виконавчої влади, заклади освіти, юридичні та фізичні особи. Його ключовими методами є:

- кошторисний метод;
- фінансування на основі показника вартості навчання одного здобувача;
- програмно-цільові;
- фінансування за фактично надані послуги.

До факторів забезпечення механізму фінансування ЗВО належать:

- фінансові ресурси;
- трудові ресурси;
- матеріально-технічне забезпечення;
- новітні технології.

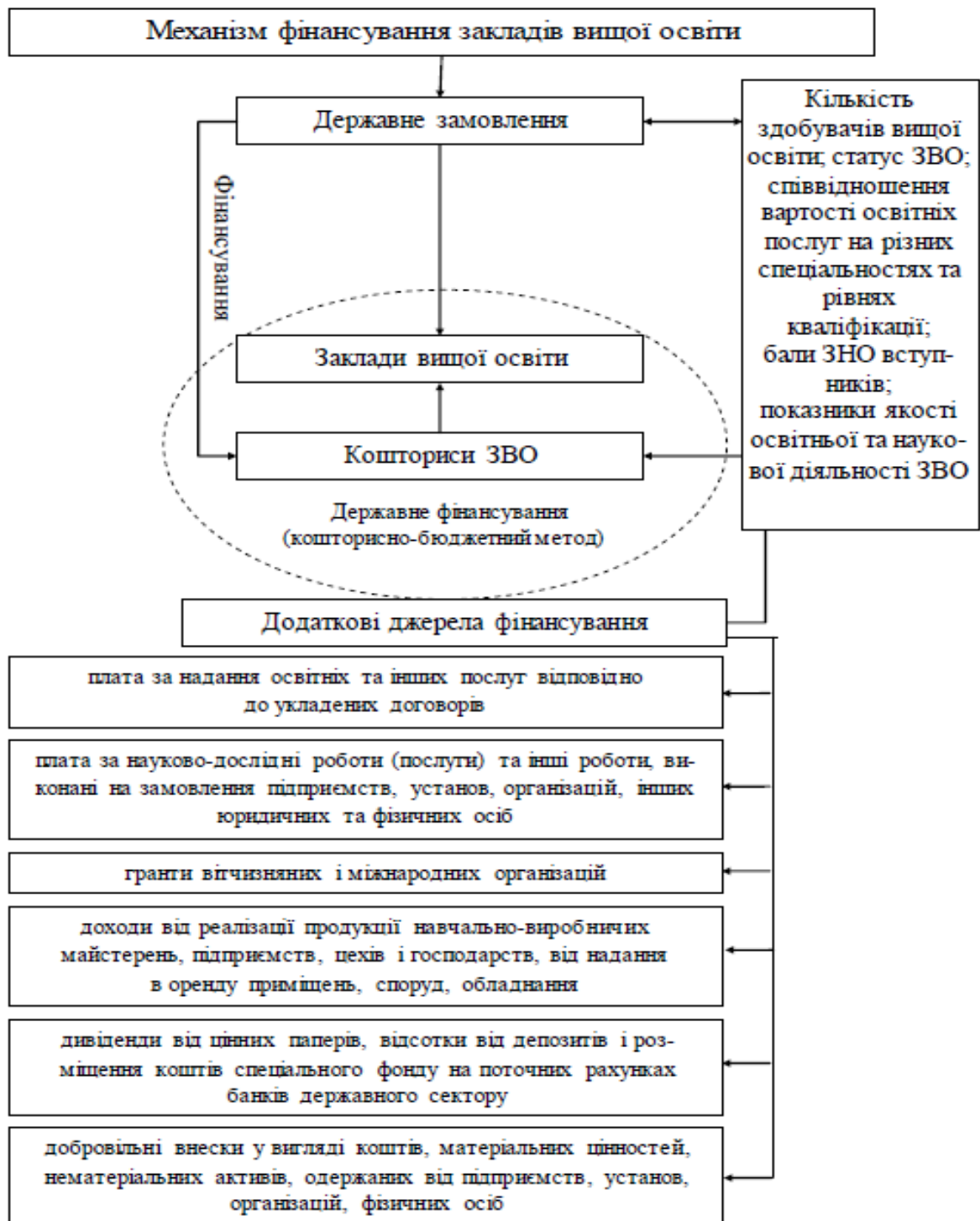

Рис. 1.3. Процес реалізації механізму фінансування закладів вищої освіти в Україні [7, с. 42].

Ключовими формами механізму фінансування ЗВО вважаються:

- некомерційне фінансування;
- кредитування;

- самофінансування [7, с. 40].

До основних інструментів формування механізму фінансування ЗВО відносять:

- факторний аналіз;
- сценарний аналіз;
- метод дерева рішень;
- моніторинг;
- прогнозні моделі;
- оптимізацію фінансових рішень;
- економіко-математичне моделювання.

Проте нині провідні фахівці і науковці критикують існуючий механізм фінансування ЗВО, що викликано порушенням автономії закладів вищої освіти; відсутністю можливості вільно володіти, користуватися та самостійно розпоряджатися належними фінансовими ресурсами; складністю передбачення розміру державного замовлення підготовки фахівців; неналежністю процедури ухвалення рішень з приводу фінансування ЗВО через невизначеність об'єктивних критеріїв; застарілістю існуючого механізму фінансування, що не забезпечує конкурентність освітніх послуг; залежністю фінансування від кількості здобувачів вищої освіти, статусу ЗВО та чисельності персоналу; розподілом державного замовлення за непрозорими принципами; планування обсягу державних місць на здобуття вищої освіти [23].

У зв'язку з цим одним із пріоритетних завдань сьогодення, на думку фахівців, є зміна механізму фінансування ЗВО є [24].

1.3. Зарубіжний досвід фінансування закладів вищої освіти

Вища освіта є дуже важливою для економіки країни, оскільки вона сприяє підвищенню рівня розвитку економіки та людського капіталу. У розвинутих

країнах світу здобуття вищої освіти є гарантією кращої оплати праці при працевлаштуванні, тож населення дедалі частіше намагається здобути освіту для покращення матеріального та соціального становища. Зростання чисельності бажаючих здобути освіту призвело до того, що більшість держав уже не можуть, або не вважають за доцільне повністю фінансувати освіту, тож дуже затребуваними стають приватні джерела фінансування. Іншим чинником, що сприяє зростанню питомої ваги приватних коштів у фінансуванні вищої освіти, є той факт, що внаслідок кризи багато країн світу намагаються скоротити державні витрати, у тому числі й на вищу освіту [25, с. 26].

Існує декілька основних моделей фінансування вищої освіти, які використовують провідні країни світу. В більшості випадків ці моделі передбачають поєднання державного і приватного фінансування. Для більш швидкого і ефективного розвитку заклади вищої освіти намагаються залучати все більше позабюджетного фінансування, що одночасно є показником їх успішності – чим більш престижним і вищим у рейтингу є ЗВО, тим більш можливостей у нього отримати додаткове фінансування. В окремих випадках можуть існувати приватні ЗВО, які функціонують за рахунок позабюджетних джерел фінансування. Навчання в таких ЗВО фінансується за рахунок самих студентів або зацікавлених установ.

Витрати на вищу освіту – це загальна сума коштів, яка виділяється державним і приватним секторами на фінансування організації системи вищої освіти. Із включенням приватного компонента у фінансування постає питання, хто повинен управляти ЗВО – держава чи приватні особи? Більшість дослідників схиляються до думки, що саме держава має визначати ключові напрями розвитку системи вищої освіти, незважаючи на наявність приватних джерел фінансування. Разом із тим ЗВО повинен мати певний ступінь автономії при розподілі коштів, отриманих з приватних джерел. У розвинутих країнах і країнах, що розвиваються, виокремлюють чотири основних методи фінансування вищої освіти: (1) за допомогою державних коштів, (2) за рахунок плати за навчання, (3) за рахунок приватних коштів, (4) шляхом співпраці ЗВО та підприємств і корпорацій [26].

Виходячи з цього можна виділити такі основні моделі фінансування вищої освіти:

1. Бюрократична модель фінансування, що передбачає фінансування ЗВО виключно за рахунок державних коштів. За такої моделі держава може повністю контролювати діяльність ЗВО за допомогою як нормативно-правового регулювання, так і фінансових важелів, тобто визначати організаційну структуру закладу вищої освіти, кількість відділень, персоналу, обсяг набору студентів; встановлювати пріоритетні напрями підготовки та тематику наукових досліджень. Таким чином, контроль за довгостроковими матеріальними активами ЗВО залишається за державними органами.

Основною перевагою цієї моделі є можливість держави регулювати кількість спеціалістів необхідних напрямів на ринку, що дасть змогу уникнути перекосів на ринку праці. Крім того, держава може безпосередньо керувати якістю здобутої освіти. З іншого боку, дана модель має низку недоліків.

По-перше, за такої схеми ЗВО не мають інституційної автономії та академічної свободи, тобто система вищої освіти повністю залежить від політичних рішень.

По-друге, обсяги фінансування визначаються на підставі історичних даних, тобто не враховуються можливі зміни ситуації всередині ЗВО.

По-третє, прийняття фінансових рішень передбачає складну бюрократичну процедуру, що унеможлиблює оперативне реагування на проблеми, які виникають у процесі щоденного функціонування організації.

2. Колегіальна модель, за якої ЗВО фінансуються переважно за рахунок держави, але мають право залучати фінансування з приватних джерел у різних формах (плата за навчання, отримання грантів через проєкти, виконання науково-дослідних робіт на замовлення приватних інвесторів, тощо). Також, за такої моделі ЗВО має відносну автономію при визначенні напрямів використання цих коштів. Перевага такої моделі полягає в тому, що керівництво ЗВО самостійно встановлює пріоритетні напрями його розвитку та має фінансову автономію від держави. Недоліком цієї моделі є те, що університет потребує наявності групи висококваліфікованих управлінських

кадрів для його успішного й ефективного функціонування. Інший недолік полягає в тому, що втрачається прозорість механізму розподілу коштів усередині ЗВО, тобто можливі випадки, коли пріоритети визначаються, виходячи з власних інтересів, а не ринкових потреб.

3. Ринкова модель фінансування, котра передбачає тісну співпрацю всіх учасників системи вищої освіти, а також обов'язкове залучення альтернативних джерел фінансування. Тобто всі рішення щодо фінансування ЗВО, його стратегічного розвитку, пропонованих програм підготовки повинні прийматися в тісній взаємодії між надавачами та користувачами академічних послуг, державою, що представляє суспільні інтереси, та органами управління закладів вищої освіти. За такої моделі роль держави обмежується встановленням загальних пріоритетів і вимог до якості освіти, а основний вплив на функціонування ЗВО чинитимуть суспільство та бізнес-середовище, для яких, власне кажучи, ці установи й готують спеціалістів. Заклади вищої освіти змушені шукати альтернативні джерела фінансування, зі свого боку вони повинні надавати повну інформацію про подальше використання залучених коштів, пропонувати послуги високої якості, що задовольняють донорів, і забезпечити найбільш ефективне використання отриманих ресурсів. Головним недоліком цієї моделі є її зорієнтованість на поточну ефективність, тож певні напрями підготовки, котрі є стратегічно важливими, можуть залишатися поза увагою, оскільки не є фінансово ефективними [27].

Останніми роками в світі зростала кількість університетів, що підвищило доступність вищої освіти для всіх верств населення. Спостерігалось суттєве зростання кількості приватних ЗВО майже в усіх країнах світу. Як результат, більшість країн перейшли на колегіальну модель фінансування вищої освіти, за якої участь у фінансуванні беруть чотири основні групи:

1. Уряди та платники податків.
2. Батьки, що заощаджують чи позичають кошти для фінансування плати за навчання.
3. Студенти, котрі заощаджують або позичають кошти для фінансування своєї освіти.

4. Добродіні організації, що дають кошти батькам, студентам або ЗВО.

Країни ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку) застосовують чотири основні схеми фінансування освіти, у яких держава та приватний сектор відіграють різні ролі:

- студенти не сплачують за навчання або плата є дуже низькою завдяки державній підтримці;
- плата за навчання є високою, проте держава пропонує дуже привабливі стимули, що компенсують приватні витрати;
- плата за навчання є високою, а система стимулів для студентів майже відсутня;
- плата за навчання є низькою, система стимулів нерозвинена [25, с. 31].

Багато країн використовують приватні ЗВО як інструмент для задоволення зростаючого попиту населення на освітні послуги. Наприклад, країни Південно-Східної Азії та Латинської Америки створили сприятливі законодавчі умови для функціонування приватних ЗВО, спростивши процедури їх акредитації й отримання дозволів на видачу дипломів відповідного рівня.

З метою подальшого заохочення приватних ЗВО ці країни використовували такі фінансові важелі:

- забезпечення інфраструктурних потреб ЗВО або надання субсидій на їх оплату (включаючи комунальні послуги й інтернет);
- надання пільгових кредитів на фінансування будівництва;
- надання грантів студентам на оплату навчання;
- відкриття доступу до пільгових студентських позик для абітурієнтів приватних ЗВО;
- можливість отримати державні гранти на наукові дослідження співробітниками приватних ЗВО;
- звільнення благодійних пожертвувань приватним ЗВО від сплати податку на дохід;
- надання прямих субсидій на операційну діяльність залежно від чисельності студентів чи наявності освітніх програм зі спеціальностей, що визнані пріоритетними для країни.

Застосування цих важелів передбачає мінімальне втручання та використання фінансових ресурсів, оскільки необхідною умовою є наявність уже діючого ЗВО [28].

Стосовно використання державних коштів для фінансування приватних ЗВО слід зазначити, що в переважній більшості розвинутих країн безпосереднє асигнування державних коштів цим закладам освіти відсутнє. Винятками із загального правила є Австралія, Канада, Японія та США, де переважає приватне фінансування [25, с. 33].

Отже, в освітніх галузях різних країн існує дуже багато моделей фінансування ЗВО, що залежать від рівня автономії навчальних закладів, відбору студентів, отримувача фінансування тощо. Проте основним інвестором залишається держава [3; 25; 29; 30-32 та ін.].

Зокрема, у Великобританії фінансування вищої освіти здійснюється у формі грантів, що залежать від кількості студентів, трудомісткості та матеріаломісткості їх навчання.

У Франції фінансування здійснюється на основі середньотермінових контрактів, укладених між державою та закладами вищої освіти.

У Німеччині вища освіта знаходиться у підпорядкуванні урядів земель, що зумовлює різноманітність у її фінансуванні. Фінансування вищої освіти в країні розподіляється на базове (залежить від кількості академічного персоналу) і додаткове (спрямоване на викладання та наукові дослідження). Поширене укладання контрактів між університетами й урядами земель із визначенням бюджетних асигнувань на 5–10 років, що дозволяє ЗВО планувати свою діяльність на довгострокові періоди.

У США фінансування закладів вищої освіти пропорційно здійснюється за кошти федерального бюджету, бюджетів штатів та місцевих органів влади; найбільшу частку коштів становлять асигнування штатів, в юрисдикції яких знаходяться ЗВО. У доходах закладів вищої освіти найбільшу частку становлять державні асигнування, близько 30% – власні кошти ЗВО (плата за навчання, пожертвування і подарунки) [16, с. 27].

У світовій практиці значну частку фінансування вищої освіти забезпечує приватний сектор. За даними ОЕСР, приватні кошти складають понад половину витрат на освіту у таких країнах, як США, Австралія, Японія, Ізраїль; в Південній Кореї та Чилі частка приватних коштів складає 75%, що пов'язано з високим рівнем плати за навчання студентів.

У країнах ЄС цей показник значно менший: у Великобританії частка приватного фінансування складає 4%, у Німеччині – 1%, у Франції – 6% [33]. Важливо, що спільною рисою держав з незначним рівнем видатків державного сектора – лідерів за рівнем витрат на фінансування вищої освіти, є висока частка приватних джерел фінансування. Частка недержавного фінансування в Чилі становить 37%, США – 26, Австралії – 23, Кореї – 30, Колумбії – 28, Новій Зеландії – 21%, Канаді – 22 [34].

Одним із важливих способів залучення додаткових коштів у галузь вищої освіти є фандрайзинг, який діє через механізм ендавмент-фондів, створених за рахунок особливих цільових внесків (успішних випускників ЗВО). Грошові кошти цих фондів заклад вищої освіти може інвестувати, що забезпечить йому регулярні доходи [35]. Проте головними особливостями ендавмент-фондів є виключно цільовий характер призначення та недоторканість коштів. Інвестиційний дохід, отриманий від ендавмент-фонду, може спрямовуватися на фінансову підтримку студентів; фінансування деяких кафедр; виплату премій кращим дослідникам і викладачам; фінансування наукових досліджень та інноваційних проектів; створення та функціонування наукових і дослідницьких лабораторій. Університети з потужними ендавмент-фондами характеризуються фінансовою стабільністю. Ендавмент-фонди найбільш розповсюджені у США, а найбільші за розмірами ендавмент-фонди (десятки мільярдів доларів) є в Єльському, Гарвардському, Стенфордському, Принстонському університетах [36]. В Україні створення ендавмент-фондів як додаткового джерела фінансування закладів вищої освіти все ще перебуває на початковій стадії розвитку [3].

Важливим способом фінансування закладів вищої освіти за кордоном є перформанс-контракти (цільові угоди, які укладаються між державними

органами та університетами). В Австрії перфоманс-контракти як результат бюджетних переговорів між профільним міністерством і університетом визначають обсяг фінансування, при цьому законом установлений мінімальний рівень таких коштів; важливо, що досягнення цілей контракту впливає на результативність переговорів на наступний період. У Німеччині, в землях Бранденбург та Гессен, перфоманс-контракти становлять 2% та 5% доходу від блок-грантів. Вони надаються на умовах досягнення специфічних цілей, узгоджених для університету. В Данії перфоманс-контракти є частиною механізму управління університетом і використовуються під час внутрішнього розподілу коштів [31].

Таким чином, існує декілька основних моделей фінансування вищої освіти, які використовуються провідними країнами світу. У більшості випадків ці моделі передбачають поєднання державного та приватного фінансування. Для швидшого й ефективнішого розвитку заклади вищої освіти намагаються залучати дедалі більше позабюджетного фінансування, що одночасно є показником їхньої успішності: чим престижнішим і вищим у рейтингу є ЗВО, тим більші його можливості отримати додаткове фінансування.

Деякі приватні ЗВО функціонують за рахунок позабюджетних джерел фінансування. Навчання в них фінансується за рахунок самих студентів або зацікавлених установ. Позабюджетне фінансування може мати декілька форм, основними з котрих є фінансування досліджень у рамках ЗВО, фінансування навчання у вигляді грантів, стипендій і позик студентам, а також створення фондів управління цільовим капіталом на базі конкретного навчального закладу за рахунок благодійних внесків установ та приватних осіб, прибуток від діяльності якого стає основним джерелом його розвитку.

Висновки до розділу 1

У першому розділі кваліфікаційної роботи досліджено теоретичні засади бюджетного фінансування вищої освіти, що дозволило зробити такі висновки:

1. Основними джерелами фінансового забезпечення вищої освіти є: кошти державного та місцевих бюджетів; кошти юридичних та фізичних осіб, громадських організацій і фондів; додаткові асигнування на специфічні програми та заходи (кредитування навчання, програми підтримки найкращих студентів); плата за додаткові освітні послуги, що надаються закладами освіти; кошти від здійснення науково-дослідних робіт, виконані на замовлення підприємств, організацій та громадян; кошти за надання послуг із підготовки до вступу у ЗВО, видавництво та реалізація навчальної літератури; доходи від виробництва та реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, надання в оренду приміщень, обладнання; спонсорські, добродійні та добровільні внески; доходи від розміщення тимчасового вільних коштів на депозитах тощо.

2. Механізм фінансування ЗВО – це множина фінансових відносин з властивою йому сукупністю елементів (місії, цілей, принципів, суб'єктів, методів, форм, джерел, факторів забезпечення та аналітичних інструментів), на основі чого досягається необхідний рівень фінансування, функціонування та розвитку цих закладів.

3. Існує декілька основних моделей фінансування вищої освіти, які використовують провідні країни світу. В більшості випадків ці моделі передбачають поєднання державного і приватного фінансування: 1) бюрократична модель фінансування, що передбачає фінансування ЗВО виключно за рахунок державних коштів. За такої моделі держава може повністю контролювати діяльність ЗВО за допомогою як нормативно-правового регулювання, так і фінансових важелів, тобто визначати організаційну структуру закладу вищої освіти, кількість відділень, персоналу, обсяг набору студентів; встановлювати пріоритетні напрями підготовки та тематику наукових досліджень; 2) колегіальна модель, за якої ЗВО фінансуються переважно за рахунок держави, але мають право залучати фінансування з приватних джерел у різних формах (плата за навчання, отримання грантів через проекти, виконання науково-дослідних робіт на замовлення приватних інвесторів, тощо); 3) ринкова модель фінансування, котра передбачає тісну

співпрацю всіх учасників системи вищої освіти, а також обов'язкове залучення альтернативних джерел фінансування. Тобто всі рішення щодо фінансування ЗВО, його стратегічного розвитку, пропонованих програм підготовки повинні прийматися в тісній взаємодії між надавачами та користувачами академічних послуг, державою, що представляє суспільні інтереси, та органами управління закладів вищої освіти.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

2.1. Фіскальні умови фінансування вищої освіти в Україні

В сучасних економічних реаліях, бюджет виступає однією з провідних складових частин фінансової системи України, проблеми формування в бюджеті достатнього обсягу доходів і ефективного їх використання для забезпечення виконання державою покладених на неї функцій потребують особливої уваги за умови, що фінансування вищої освіти також належить до однієї з функцій держави, тому аналіз бюджетного фінансування вищої освіти доцільно розпочати саме з аналізу фіскального середовища в Україні за показниками дохідної та видаткової частини бюджету. На нашу думку, бюджетне фінансування безпосередньо пов'язане з станом дохідної та видаткової частини бюджету. За гіпотезою дослідження, збільшення доходів бюджету потенційно призведе до збільшення бюджетного фінансування вищої освіти і, навпаки, зменшення ходів бюджету потенційно призведе до зменшення бюджетного фінансування освіти.

Для потреб фінансування вищої освіти проведемо аналіз основних тенденцій дохідної та видаткової частини бюджету, а також його збалансування для визначення основних фіскальних факторів впливу на наявність достатнього обсягу фінансування вищої освіти.

Ст. 6 Бюджетного кодексу України визначає зведений бюджет як сукупність показників бюджетів, що використовуються для аналізу та прогнозування економічного і соціального розвитку держави. Зведений бюджет України включає показники Державного бюджету України, зведеного бюджету Автономної Республіки Крим та зведених бюджетів областей, міст Києва та Севастополя [37]. Зведений бюджет України складається з двох частин: доходи та видатки в тому числі державного та місцевих бюджетів, в тому числі за

загальним та спеціальними фондами. Динаміка та пропорції формування зведеного бюджету вказують на пріоритети розвитку суспільства.

За даними рис. 2.1 видно, що у 2021 р. відбулося незначна децентралізація ВВП, проте у 2022 р. від дією багатьох факторів мало місце збільшення частки ВВП до 41,9%. На нашу думку, рівень високої централізації у 2022 р. можна пояснити двома чинниками – це зменшення фактичного (номінального) ВВП з 5 450 849 млн грн до 5 239 114 млн грн під впливом воєнних дій на території України та збільшенням доходів з 1 662 333 млн грн до 2 196 273 млн грн. Рівень централізації ВВП відповідає загальним європейським показникам та Україна дотримувалася показника, згідно з яким через бюджет перерозподіляється близько третини ВВП країни, однак, застосування обраної моделі фінансових відносин змінилося під впливом політичної та геополітичної нестабільності, оскільки частка доходів збільшилася без фактичного збільшення ВВП країни.

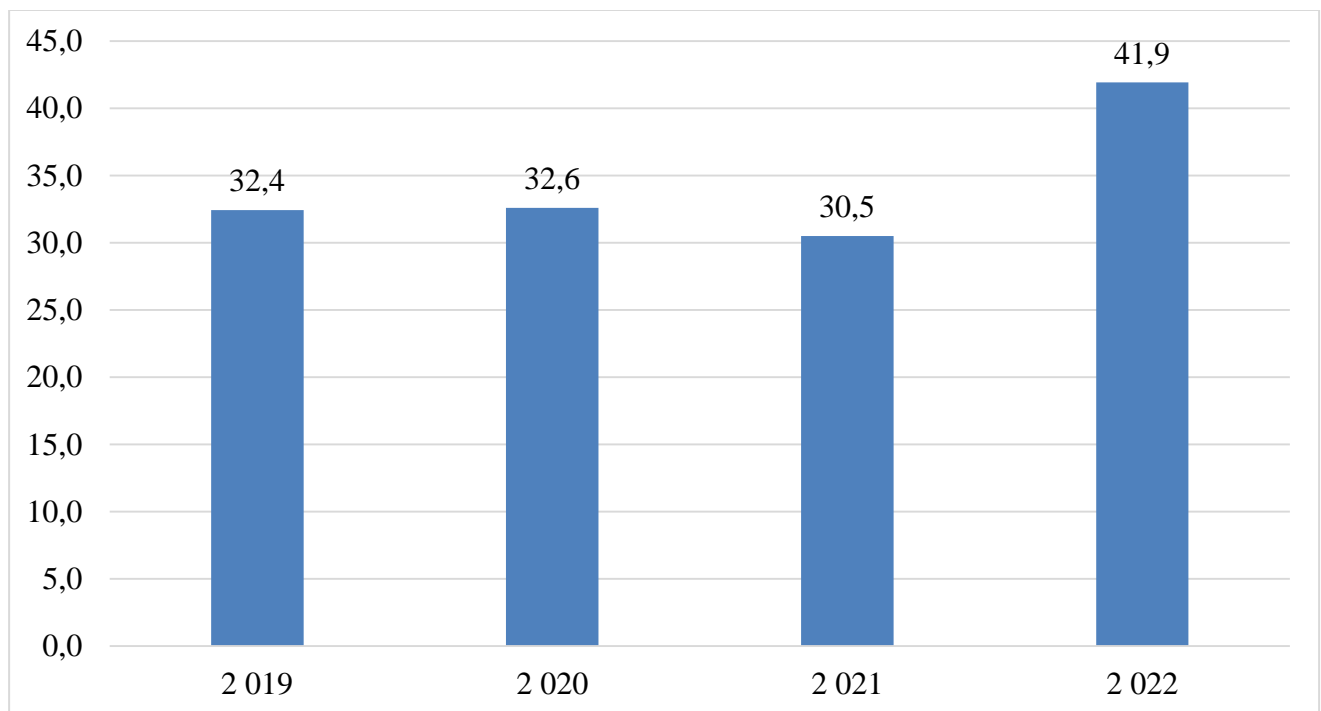

Рис. 2.1. Рівень централізації ВВП у доходах бюджету України, %

Джерело: побудовано за даними Міністерства фінансів України

Динаміка доходів Зведеного бюджету України була позитивною на вказує на збільшення доходів у 2020 р. на 86 825 млн грн або 6,73% (за індексу

інфляції 2,7%), у 2021 р. збільшення доходів становило 285 660 млн грн або 20,75% (за індексу інфляції 9,4%), у 2022 р. збільшення доходів становило 533 940 млн грн або 32,12% (за індексу інфляції 20,2%). Дані показники важливо порівнювати з показниками динаміки бюджетного фінансування вищої освіти для визначення наявності інтенсивного розвитку чи фінансування за залишковим принципом. Варто зазначити, що бюджетне фінансування освіти здійснюється переважно через загальний фонд бюджету та відсутні податкові чи інші надходження бюджету, що закріплені за фінансуванням вищої освіти.

Доходи зведеного бюджету класифікуються за такими розділами: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти. За даними табл. 2.1 можна зробити висновок про основні напрями збільшення доходів та формування фіскального потенціалу, що міг стати додатковим фінансовим ресурсом для фінансування вищої освіти. У 2020 р. збільшення доходів мало найменший темп і це пов'язане із загальною макроекономічною стабільністю, найменшими темпами інфляції та валютних коливань. Збільшення на рівні 6% мали податкові надходження за рахунок збільшення оподатковуваних операцій на незначного підвищення ставок за окремими податками, неподаткові надходження збільшилися на 10% за рахунок переважно збільшення власних доходів бюджетних установ.

У 2021 р. збільшення доходів було досягнуто за рахунок збільшення всіх складових доходів бюджету, крім неподаткових надходжень. За групами податкових надходжень зі рівнем збільшення у 2021 р. варто відмітити: внутрішні податки на товари та послуги (акцизний податок, ПДВ) збільшили надходження на 29,3%; податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості (ПДФО, військовий збір, податок на прибуток підприємств), які сукупно збільшилися на 24,1%.

Таблиця 2.1

Динаміка доходів Зведеного бюджету України, млн грн

	2019	2020	2021	2022	Темп росту		
					2020 проти 2019	2021 проти 2020	2022 проти 2021
Податкові надходження	1070322	1 136 687	1 453 804	1343225	1,06	1,28	0,92
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	392775	413 579	513 630	551 234	1,05	1,24	1,07
Податки на власність	0	1	0	0,1	0	0,50	0,33
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	52025	57 113	89 319	94 106	1,10	1,56	1,05
Внутрішні податки на товари та послуги	515767	554 450	716 790	582 435	1,08	1,29	0,81
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	30086	30 461	38 177	26 246	1,01	1,25	0,69
Місцеві податки і збори	73575	75 686	89 897	84 305	1,03	1,19	0,94
Інші податки та збори	6094	5 398	5 992	4 899	0,89	1,11	0,82
Неподаткові надходження	212789	234 422	202 592	368 369	1,10	0,86	1,82
Доходи від власності та підприємницької діяльності	116046	120 735	57 700	88 484	1,04	0,48	1,53
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	15020	13 889	17 779	12 437	0,92	1,28	0,70
Інші неподаткові надходження	18117	17 596	19 807	17 341	0,97	1,13	0,88
Власні надходження бюджетних установ	63607	82 202	107 306	250 106	1,29	1,31	2,33
Доходи від операцій з капіталом	3112	3 553	3 791	2 887	1,14	1,07	0,76
Надходження від продажу основного капіталу	1043	1 499	1 280	755	1,44	0,85	0,59
Надходження від реалізації державних запасів товарів	76	2	250	461	0,03	104,29	1,84
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	1993	2 051	2 260	1 671	1,03	1,10	0,74
Офіційні трансферти	1184	1 176	1 366	481 314	0,99	1,16	352,35
Цільові фонди	2373	836	781	478	0,35	0,93	0,61
Всього доходів	1 289 779	1 376 674	1 662 334	2 196 273	1,07	1,21	1,32

Джерело: побудовано за даними Міністерства фінансів України

Збільшення мало місце і фіскального потенціалу рентної плати, місцевих податків і зборів, податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. Отже, у 2020-2021 рр. податкові надходження нарощували фіскальний потенціал для бюджету, доповненням для збільшення доходів слугували адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності.

У 2022 р. під впливом війни, окупації частини території України, вимушеної міграції населення у бюджеті відбулися суттєві зміни. За даними табл. 2.1 видно, що відбулося збільшення доходів, проте напрями і інтенсивність динаміки суперечить попередньому році. По-перше, зменшився фіскальний потенціал внутрішніх податків на товари та послуги, податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції через скорочення економічної активності підприємства та споживання населення. Частково продовжувалося збільшення податків на доходи, прибуток – 37 604 млн грн або 7% та рентної плати на 4 787 млн грн або 5%.

Основним джерелом збільшення доходів зведеного бюджету у 2022 р. стали офіційні трансферти, які збільшилися на 479 948 млн грн або у 352 рази порівняно з 2021 р. та 409 разів порівняно з 2020 р. Позитивний фінансовий результат діяльності державних та комунальних підприємств (ПриватБанк, Ощадбанк, Укрексімбанк, Нафтогаз, Українська фінансова житлова компанія) призвів до збільшення доходів від власності та підприємницької діяльності на 30 784 млн грн.

Як видно за даними Міністерства фінансів України податкова система мала незначні коливання у структурі у 2020-2021 рр., тобто у довоєнний період, коли на податкові надходження припадало понад 80% всіх надходжень з переважанням частки першої групи податкових надходжень (податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості, частка близько 30% всіх доходів зведеного бюджету) та четвертої групи податкових надходжень (внутрішні податки на товари та послуги, частка близько 40% всіх

доходів зведеного бюджету). Серед інших складових податкових надходжень у 2020-2021 рр. можна визначити незначний фіскальний потенціал податків на міжнародну торгівлю (близько 2%), місцевих податків і зборів (близько 5%). Неподаткові надходження вказують на їх незначний внесок у формування доходів бюджету через недостатню ефективність використання державного майна та зменшення у 2021 р. Частка таких доходів як доходи від операцій з капіталом, офіційні трансферти, цільові фонди була мінімальною.

У 2022 р. структурні зрушення відбулися з урахування воєнного стану та пріоритети у формуванні доходів мали офіційні трансферти зі збільшення частки від 0,08% до 21,92%, тобто п'ята частини доходів була сформована за рахунок допомоги іноземних країн. Незначне збільшення частки у доходах бюджету продемонстрували власні надходження бюджетних установ, доходи від власності та підприємницької діяльності.

Отже, доходи бюджету збільшувалися та створювали фіскальні умови для фінансування вищої освіти України та формувалися додаткові фінансові ресурси у межах бюджетної системи.

Видатки бюджету – кошти, спрямовані на виконання бюджетних програм, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування. Динаміка, склад і структура видатків вказує на пріоритети соціального і економічного розвитку суспільства.

Статистичні дані про стан виконання видаткової частини Зведеного бюджету України за функціональною класифікацією наведено у табл. 2.2, коли видатки збільшилися у 2020 р. 16,3%, у 2021 р. видатки збільшилися на 15,7%, у 2022 р. під впливом воєнного стану та інших змін у суспільстві видатки збільшилися на 1 198 082 млн грн або 64,9%.

Як видно з табл. 2.2 у 2021 р. видатки зведеного бюджету збільшилися за рахунок збільшення всіх груп видатків, проте інтенсивність збільшення на абсолютним відхиленням була на боці фінансування освіти – 60 634 млн грн, фінансування загальнодержавних функцій (основна стаття видатків – обслуговування боргу та виплати за державними деривативами) – 47 933 млн грн, фінансування економічної діяльності (основна стаття видатків – видатки на дорожнє господарство) – 30 721 млн грн, фінансування охорони здоров'я з урахуванням боротьби з розповсюдженням COVID-19 – 28 332 млн грн.

У 2022 р. відбулося рекордне збільшення видатків бюджету, в першу чергу за рахунок збільшення видатків на оборону на 1 015 345 млн грн або у дев'ять разів, що визначається збільшення видатків на воєнну оборону та обороноздатність країни, більшість видатків були доданими до бюджету після 24 лютого 2022 р. згідно з Законом України від 23.02.2022 № 2099-IX, Законом України від 15.03.2022 № 2135-IX. Незначне збільшення відбулося на видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення на 87 839 млн грн для фінансування виплат внутрішньо переміщеним особам та інших соціальних пільг, охорони здоров'я тощо. У контексті оптимізації видатків зведеного бюджету було зменшено видатки на загальнодержавні функції (4 284 млн грн), економічну діяльність (137 203 млн грн), охорона навколишнього природного середовища (5 394 млн грн), ЖКГ (15 776 млн грн), духовний та фізичний розвиток (9 722 млн грн), освіту (22 160 млн грн).

Отже, за основу для порівняння бюджетного фінансування вищої освіти з показниками бюджетного фінансування візьмемо темпи приросту видатків бюджету: 2020 р. – 6%, 2021 р. – 16%, 2022 р. – 65%.

Структура видатків Зведеного бюджету України за функціональною класифікацією зазнала змін. Д

Таблиця 2.2

Динаміка видатків Зведеного бюджету України за функціональною класифікацією, млн грн

	2019	2020	2021	2022	Темп росту		
					2020 проти 2019	2021 проти 2020	2022 проти 2021
Загальнодержавні функції	203 121	204 820	252 752	248 468	1,01	1,23	0,98
Оборона	106628	120 374	127 527	1 142 872	1,13	1,06	8,96
Громадський порядок, безпека та судова влада	141628	159 510	176 150	454 432	1,13	1,10	2,58
Економічна діяльність	141456	262 917	293 637	156 434	1,86	1,12	0,53
Охорона навколишнього природного середовища	154219	9 057	10 621	5 227	0,06	1,17	0,49
Житлово-комунальне господарство	34487	32 215	56 936	41 160	0,93	1,77	0,72
Охорона здоров'я	128378	175 790	204 122	215 276	1,37	1,16	1,05
Духовний та фізичний розвиток	31550	31 711	43 358	33 636	1,01	1,37	0,78
Освіта	238 757	252 284	312 918	290 758	1,06	1,24	0,93
Соціальний захист та соціальне забезпечення	321787	346 721	367 347	455 186	1,08	1,06	1,24
Всього	1 585 040	1 595 396	1 845 368	3 043 449	1,01	1,16	1,65

Джерело: побудовано за даними Міністерства фінансів України

ля України у попередніх періодах була характерна наступна структура: до першої групи з найнижчим рівнем видатків належали завжди належали видатки на оборону, охорону навколишнього природного середовища, житлово-комунальне господарство, духовний та фізичний розвиток. До другої групи з низьким рівнем фінансування належали протягом всього досліджуваного періоду видатки на громадський порядок, безпеку та судову владу, проте зміни у бюджетних пріоритетах призводили до зменшення витрат на загальнодержавні функції у 2008 р., економічну діяльність у 2013-2015 рр., охорона здоров'я у 2014-2015 рр. Третя група з середнім рівнем пріоритетності у видатковій частині бюджету являється досить динамічною за своїм складом. Так, видатки на охорону здоров'я були складовим елементом третьої групи протягом 2007-2013 рр., загальнодержавні функції – лише у 2007, 2009-2014 рр., економічна діяльність – 2009-2012 рр. До четвертої групи видатків належали переважно видатки на освіту та найбільший пріоритет мали видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення.

За даними табл. 2.3 можна зробити висновок про подібність структури видатків Зведеного бюджету України у 2019-2021 рр. та 2022 р. Пріоритет у видатках належав видаткам на соціальний захист та соціальне забезпечення – близько 20% всіх видатків через покриття з бюджету дефіциту Пенсійного фонду України та сукупність соціальних державних допомог, видаткам на освіту – близько 16% через фінансування дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, видаткам на економічну діяльність – близько 16% через фінансування дорожнього господарства та численні програми підтримки аграрної сектору і експортно-орієнтованого бізнесу. Вагомість у видатковій частині бюджету мали видатки на загальнодержавні функції (частка близько 13%), громадський порядок (частка близько 10%) та охорону здоров'я (частка близько 11%).

Структура видатків Зведеного бюджету України за функціональною класифікацією, %

	2019	2020	2021	2022	Відхилення структурні, (+/-)		
Загальнодержавні функції	12,81	12,84	13,70	8,16	0,02	0,86	-5,53
Оборона	6,73	7,55	6,91	37,55	0,82	-0,63	30,64
Громадський порядок, безпека та судова влада	8,94	10,00	9,55	14,93	1,06	-0,45	5,39
Економічна діяльність	8,92	16,48	15,91	5,14	7,56	-0,57	-10,77
Охорона навколишнього природного середовища	9,73	0,57	0,58	0,17	-9,16	0,01	-0,40
Житлово-комунальне господарство	2,18	2,02	3,09	1,35	-0,16	1,07	-1,73
Охорона здоров'я	8,10	11,02	11,06	7,07	2,92	0,04	-3,99
Духовний та фізичний розвиток	1,99	1,99	2,35	1,11	0,00	0,36	-1,24
Освіта	15,90	15,81	16,96	9,55	-0,08	1,14	15,90
Соціальний захист та соціальне забезпечення	21,42	21,73	19,91	14,96	0,31	-1,83	21,42

Джерело: побудовано за даними Міністерства фінансів України

У 2022 р. під впливом війни частка видатків на оборону збільшилася з 6,91% до 37,55% та частка видатків на громадський порядок і безпеку збільшилася з 9,55% до 14,93%, що вказує зміну пріоритетів фінансування суспільства відповідно до нових викликів і загроз.

Кластерний аналіз показує групування видатків Зведеного бюджету України (рис. 2.2). Видатки на освіту та видатки на загальнодержавні функції, економічна діяльність формують кластер, що вказує на вторинність таких видатків, після видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення.

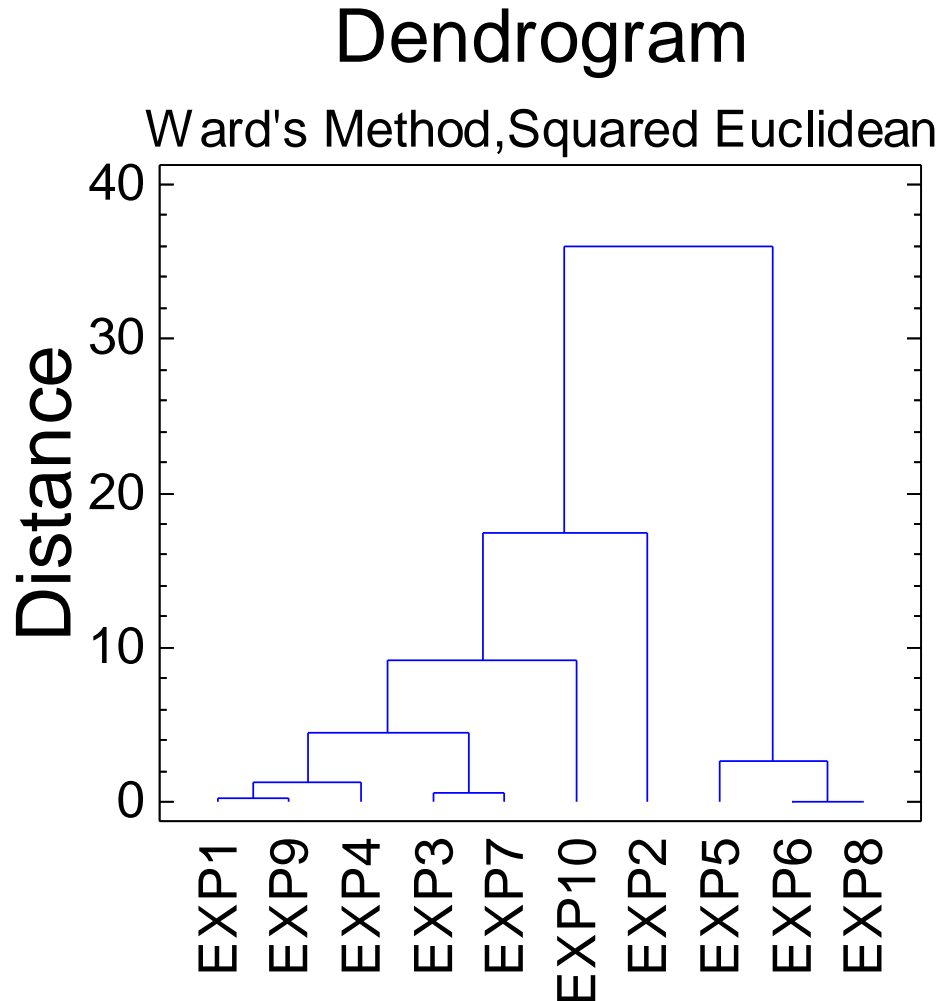

Рис. 2.2. Дендограма видатків Зведеного бюджету України у 2019-2022 рр.

Примітки: EXP1 – загальнодержавні функції, EXP2 – оборона, EXP3 – громадський порядок, безпека та судова влади, EXP4 – економічна діяльність, EXP5 – охорона навколишнього природного середовища, EXP6 – ЖКГ, EXP7 – охорона здоров'я, EXP8 – духовний та фізичний розвиток, EXP9 – освіта, EXP10 – соціальний захист та соціальне забезпечення.

Джерело: побудовано за даними Міністерства фінансів України

Економічна класифікація видатків бюджету застосовується для розмежування видатків бюджетних установ та одержувачів бюджетних коштів за економічними характеристиками з детальним розподілом за їх предметними ознаками (заробітна плата, нарахування, усі види господарської діяльності, виплати (трансферти) населенню тощо). За економічною класифікацією видатки

бюджету поділяються на поточні та капітальні. За даними рис. 2.2 можна визначити, що в Україні переважають поточні видатки, інвестиційна складова бюджету ігнорується.

Особливостями бюджетної системи України є високий рівень частки державного бюджету у доходах і видатках Зведеного бюджету України, що вказує на обмеженість бюджетних прав і повноважень місцевих органів влади. Частка доходів державного бюджету у зведеному бюджеті у 2019-2021 рр. становило близько 78%, проте у 2022 р. збільшилася до 81,4% через акумулювання міжнародної допомоги та трансфертів переважно у державному бюджеті. Щодо видатків державного бюджету, то їх частка становила близько 80% та збільшилася у 2022 р. до 88,9% через зростання видатків на оборону, громадський порядок і безпеку, що фінансуються виключно з Державного бюджету України.

Широкомасштабні військові дії на території України послабили здатність мобілізувати на достатньому рівні власні податкові та неподаткові, зумовили суттєве зростання видатків бюджету на оборону та громадський порядок і безпеку, соціальний захист та соціальне забезпечення.

2.2. Оцінка видатків бюджетів на фінансування вищої освіти

Видатки бюджетів на фінансування вищої освіти здійснюються у межах функціонування бюджетної системи та пов'язані з доходами та видатками бюджетів, як Державного бюджету України, так і місцевих бюджетів України. Здійснення бюджетного фінансування вищої освіти передбачає врахування ряду нормативних положень, що обмежують або розширюють фінансування вищої освіти та передують оцінці видатків на вищу освіту:

– фінансування з Державного бюджету України видатків на вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах державного замовлення у закладах вищої освіти державної та приватної власності, вартість освітніх послуг яких встановлюється з урахуванням законодавства про індикативну собівартість) (ст. 87 Бюджетного кодексу України);

– фінансування з бюджетів ОТГ видатків на вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах регіонального замовлення у закладах вищої освіти комунальної власності, засновником яких є міська, сільська або селищна рада) (ст. 89 Бюджетного кодексу України);

– фінансування з бюджетів Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів видатків на вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах регіонального замовлення у закладах вищої освіти комунальної власності (крім закладів, визначених у підпункті "г" пункту 2 частини першої статті 89 Бюджетного кодексу України) (ст. 90 Бюджетного кодексу України);

– належність видатків на вищу освіту до захищених видатків (ст. 55 Бюджетного кодексу України), що обмежує право на зменшення видатків навіть за умови скорочення видаткової частини бюджету відповідно до затвердженої політики скорочення бюджетного фінансування;

– програмно-цільовий метод бюджетування всіх видатків, в тому числі видатків на вищу освіту.

До видатків місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів, належать видатки на місцеві програми підтримки здобуття вищої освіти на умовах регіонального замовлення у відповідних закладах освіти.

Динаміка бюджетного фінансування вищої освіти передбачає визначення сукупності абсолютних та відносних показників. Григораш О.В., Григораш Т.Ф.

використовують показники видатків на вищу освіту, частка видатків на вищу освіту у ВВП, частка видатків на вищу освіту у видатках бюджету та частка видатків на вищу освіту у видатках гв освіту [38]. Видатки Зведеного бюджету України на вищу освіту коливалася від 41 млрд грн до 50 млрд грн (табл. 2.4), характерною рисою динаміки бюджетного фінансування вищої освіти є хвилеподібна динаміка фінансування зі збільшенням у 2019 р. та 2021 р., та зменшенням у 2020 р. та 2022 р. Аналіз динаміки потребує аналізу інших факторів, проте перший висновок, що динаміка бюджетного фінансування вищої освіти не корелює з динамікою загального фінансування державою і органами місцевого самоврядування своїх функцій. Видатки на вищу освіту зосереджувалися переважно у видатковій частині державного бюджету та пов'язане з системою вищої освіти, що підпорядкована переважно Міністерству освіти України.

Таблиця 2.4

Динаміка видатків на вищу освіту, млн грн

	2019	2020	2021	2022	Темп росту		
					2020 проти 2019	2021 проти 2020	2022 проти 2021
Видатки на вищу освіту, в т.ч.	43 875	41 291	49 778	45 854	0,94	1,21	0,92
Видатки на вищу освіту Державного бюджету України	43 009	39 881	48 098	44 413	0,93	1,21	0,92
Видатки на вищу освіту місцевих бюджетів	866	1 410	1 680	1 441	1,63	1,19	0,86

Джерело: побудовано за даними Міністерства фінансів України

Білицень М. у дисертаційному дослідженні робить висновок: «розподіл видатків бюджету на вищу освіту здійснюється за залишковим принципом, а коштів у ньому не вистачає. Разом з тим, порушувалася стаття 72 старого Закону України «Про вищу освіту», яка зазначає, що видатки державного бюджету на вищу освіту у наступному році не можуть бути менші, ніж у

попередньому з врахуванням індексу інфляції» [39, с. 112]. За дотримання законодавчих умов, не мало відбуватися зменшення фінансування вищої освіти та зменшення частки у основних бюджетних показниках.

Окрім визначення динаміки бюджетного фінансування вищої освіти дискусійним залишається показник частки видатків на вищу освіту у ВВП. Григораш О.В., Григораш Т.Ф. на основі власного дослідження видатків на вищу освіту дійшли висновку: «питома вага видатків на вищу освіту у відсотках до ВВП коливалася в межах 1%, тобто залишалася стабільною» [38, с. 92]. Авторські розрахунки (див. табл. 2.5) вказують на рівність видатків на вищу освіту до 2020 р., однак, з 2021 р. частка бюджетного фінансування зменшується до 0,9% та у 2022 р. до 0,88%. Таким чином, суспільство на вищу освіту витрачає менше 1% коштів, що витрачаються на всі державні та муніципальні функції.

Таблиця 2.5

Динаміка бюджетного фінансування вищої освіти

	2019	2020	2021	2022	Темп росту		
					2020 проти 2019	2021 проти 2020	2022 проти 2021
Видатки на вищу освіту, % до ВВП	1,10	0,98	0,91	0,88	-0,13	-0,06	-0,04
Видатки на вищу освіту, % до видатків Зведеного бюджету України	2,92	2,59	2,70	1,51	-0,33	0,11	-1,19
Видатки на вищу освіту, % до видатків Зведеного бюджету України на освіту	18,38	16,37	15,91	15,77	-2,01	-0,46	-0,14

Джерело: побудовано за даними Міністерства фінансів України

Інші відносні показники бюджетного фінансування вищої освіти вказують на зменшення фінансування вищої освіти: і відповідно до видатків Зведеного бюджету України, і відповідно до видатків на освіту. Вища освіта як напрям

бюджетного фінансування втрачає свій потенціал відносно інших статей бюджетного фінансування.

Пояснення зменшенню бюджетного фінансування не можна знайти у зменшенні видаткової частини чи дохідної частини. Але вчені і урядовці зменшення фінансування пов'язують за зменшенням здобувачів, що отримують вищу освіту на 80160 тис. осіб у 2020 р., на 132885 ти. осіб у 2021 р., лише у 2022 р. відбулося збільшення. Розподіл кількості студентів закладів вищої освіти наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Розподіл кількості студентів закладів вищої освіти України за
Міжнародною стандартною класифікацією освіти МСКО 2011**

Рівні освіти за МСКО	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	Темп росту		
					2019/20 проти 2018/19	2021/20 проти 2019/20	2022/21 проти 2021/20
Короткий цикл вищої освіти	383 710	355 994	356 963	370 027	-27716	969	13064
Бакалаврат або його еквівалент	746 330	726 336	702 915	692 516	-19994	-23421	-10399
Магістратура або її еквівалент	392 210	357 376	247 633	266 445	-34834	-109743	18812
Докторантура або її еквівалент	23 974	26 358	25 668	26 389	2384	-690	721

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України

Бюджетне фінансування вищої освіти відбувається за рівнями бюджетної системи, переважно з Державного бюджету України, оскільки головні розпорядники бюджетних коштів фокусуються на загальнодержавному рівні. В Україні діє програмно-цільовий метод бюджетування, тому визначимо бюджетні програми для фінансування вищої освіти за кодом функціональної класифікації 0942 [40-43].

У 2019 р. діяли такі бюджетні програми бюджетного фінансування вищої освіти:

1001080 «Підготовка кадрів вищими навчальними закладами із специфічними умовами навчання», головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство внутрішніх справ України,

1002060 «Підготовка кадрів та підвищення кваліфікації Національною академією Державної прикордонної служби України», головний розпорядник бюджетних коштів – Адміністрація Державної прикордонної служби України,

1003070 «Підготовка кадрів для Національної гвардії України вищими навчальними закладами», головний розпорядник бюджетних коштів – Національна гвардія України,

1006360 «Підготовка кадрів у сфері цивільного захисту», головний розпорядник бюджетних коштів – Державна служба України з надзвичайних ситуацій,

1207090 «Підготовка кадрів у сфері статистики вищим навчальним закладом IV рівня акредитації та забезпечення діяльності його баз практики», головний розпорядник бюджетних коштів – Державна служба статистики України,

1801060 «Підготовка кадрів для сфери культури і мистецтва вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації», головний розпорядник бюджетних коштів – Апарат Міністерства культури України,

2201160 «Підготовка кадрів вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики», головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство освіти України,

2201280 «Підготовка кадрів Київським національним університетом імені Тараса Шевченка», головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство освіти України,

2301070 «Підготовка і підвищення кваліфікації медичних та фармацевтичних, наукових та науково-педагогічних кадрів вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації», головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство охорони здоров'я,

3507050 «Підготовка кадрів у сфері фіскальної політики вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації», головний розпорядник бюджетних коштів – Державна фіскальна служба України,

6521070 «Підготовка та перепідготовка кадрів Служби безпеки України вищими навчальними закладами III та IV рівнів акредитації», головний розпорядник бюджетних коштів – Служба безпеки України,

6541080 «Підготовка кадрів з пріоритетних напрямів науки вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації», головний розпорядник бюджетних коштів – Національна академія наук України,

6641050 «Підготовка кадрів для сфери зв'язку вищими навчальними закладами III та IV рівнів акредитації», головний розпорядник бюджетних коштів – Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Таким чином, у 2019 р. нараховано тринадцять базових програм фінансування вищої освіти з Державного бюджету України з основною 2201160 «Підготовка кадрів вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики», головним розпорядником якої виступає Міністерство освіти України. Додатковими бюджетними програмами були 1801830, 2201220, 2201240, 2201840, 2201850 з ремонту окремих навчальних закладів. За 2020-2022 рр. до переліку бюджетних програм з фінансування освіти додано програми 2201140 «Фонд розвитку закладів фахової передвищої та вищої освіти». З рис. 2.3 можна зробити висновок, що з програмою 2201160 «Підготовка кадрів вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики» відбувалося

незначне збільшення фінансування після падіння у 2020 р., проти збільшення видаткової і дохідної частин бюджету. З 2021 р. розпочалося збільшення видатків на вищу освіту на заклади, підпорядковані Міністерству освіти України, в тому числі на 12,2% у 2021 р. та 10,8% у 2022 р. За бюджетною програмою 2201280 «Підготовка кадрів Київським національним університетом імені Тараса Шевченка» щороку відбувається збільшення фінансування.

Рис. 2.3. Бюджетне фінансування вищої освіти через Міністерство освіти України, млн грн

Джерело: побудовано за даними Законів України «Про Державний бюджет України»

Динаміка бюджетного фінансування вищої освіти за головними розпорядниками, окрім Міністерства освіти України наведена у табл. 2.7 та рис. 2.4. Для бюджетного фінансування вищої освіти використовуються інші органи центральної виконавчої влади та відбувається підготовка спеціалізованих кадрів у навчальних закладах.

Таблиця 2.7

Динаміка бюджетного фінансування вищої освіти за головними розпорядниками, млн грн

Код програми	Головний розпорядник	2019	2020	2021	2022	Темп росту		
						2020 проти 2019	2021 проти 2020	2022 проти 2021
1001080	Міністерство внутрішніх справ України	1759	2209	2268	2376	1,26	1,03	1,05
1002060	Адміністрація Державної прикордонної служби України	487	584	580	0	1,20	0,99	0,00
1003070	Національна гвардія України	664	728	711	0	1,10	0,98	0,00
1006360	Державна служба України з надзвичайних ситуацій	665	829	948	1095	1,25	1,14	1,15
1207090	Державна служба статистики України	1	1	6	9	1,09	8,53	1,49
1801060	Міністерство культури України (Міністерство культури та інформаційної політики України)	1166	990	1305	1569	0,85	1,32	1,20
2301070	Міністерство охорони здоров'я	5280	6109	7064	8076	1,16	1,16	1,14
3507050	Державна фіскальна служба України	241	0	0	0	0,00	-	-
3501520	Міністерство фінансів України	0	262	306	338	-	1,16	1,11
6521070	Служба безпеки України	65	66	73	109	1,02	1,11	1,49
6541080	Національна академія наук України	5	6	7	7	1,09	1,21	1,09
6641050	Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України	102	119	136	288	1,17	1,14	2,13

Джерело: побудовано за даними Законів України «Про Державний бюджет України»

В Україні кількість ЗВО III-IV рівнів акредитації (університетів та академій) зросла до 2011 році, «зміна вікового складу населення та початок військових дій Росії проти України скоротили кількість закладів рівня університетів, академій, інститутів до 336 офіційно зареєстрованих станом на 2022 рік. Офіційно зареєстровані 194 заклади державної форми власності, з них у підпорядкуванні МОНУ знаходяться 134 неприбуткові освітні заклади, а 60 – підпорядковані іншим центральним органам влади, в тому числі як бюджетні установи. Ще 26 ЗВО мають комунальну форму власності, і 117 – приватні. За чисельністю приватні та комунальні ЗВО III-IV рівня акредитації складають 42 % ЗВО України, але навчають менш ніж 20% студентів. Тобто, головним провайдером вищої освіти до сьогодні є вищі навчальні заклади публічної сфери. Найбільше бюджетне фінансування для вищої освіти отримує Міністерство охорони здоров'я України» [44].

Рис. 2.4. Розподіл бюджетного фінансування вищої освіти за головними розпорядниками

Джерело: побудовано за даними Законів України «Про Державний бюджет України»

Міністерство фінансів отримує найбільше фінансування вищої освіти. Міністерство охорони здоров'я України підпорядковані такі потужні ЗВО: Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця, Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова, Запорізька медична академія післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, Харківський національний медичний університет, Луганський державний медичний університет, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Івано-Франківський національний медичний університет, Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Одеський національний медичний університет, Українська медична стоматологічна академія, Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського, Національний фармацевтичний університет, Буковинський державний медичний університет.

Збільшення бюджетного фінансування на вищу освіту у системі Міністерства охорони здоров'я України становило 16-17%, що є стабільним темпом приросту і одним з найвищих, принаймні не зафіксовані випадки зменшення бюджетного фінансування подібно до фінансування у системі Міністерства охорони здоров'я України.

За розмірами бюджетного фінансування вищої освіти також варто звернути увагу на фінансування через Міністерство внутрішніх справ України (підпорядковані ЗВО: Національна академія внутрішніх справ, Харківський національний університет внутрішніх справ, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Донецький державний університет внутрішніх справ, Львівський державний університет внутрішніх справ, Одеський державний університет внутрішніх справ), Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Міністерство культури України (Міністерство культури та інформаційної політики України).

Оцінка видатків бюджетів на фінансування вищої освіти передбачає якість бюджетного планування через індекс загальної результативності бюджетного менеджменту при використанні бюджетних коштів.

Індекс загальної результативності бюджетного менеджменту при використанні бюджетних коштів n бюджету ($IOEbmfp$):

$$IOEbmfp = \frac{\sum \frac{ABE}{BPE}}{\frac{k}{ABE}} \quad (2.1)$$

де ABE (*Actual Budget Expenditures*) – фактичні видатки n бюджету протягом певного періоду, млрд грн;

BPE (*Budget Planned Expenditures*) – планові видатки n бюджету протягом певного періоду, млрд грн;

k (*Specific Area Indicators Number*) – кількість показників за даним напрямом (оптимальне значення $IOEbmfp$ становить 1) [45, с. 29].

Індекс загальної результативності видатків на вищу освіту показує, що показник менше 100%, тобто бюджетне фінансування на вищу освіту навіть якщо передбачено чинним законодавством, то воно не виконується.

Таблиця 2.8

Індекс загальної результативності при плануванні видатків на вищу освіту у 2019-2022 рр.

	Початковий план, млн грн	Уточнений план, млн грн	Виконано за період, млн грн	$IOEbmfp$ до початкового річного плану	$IOEbmfp$ до уточненого річного плану
1	2	3	4	5	6
Видатки на вищу освіту Зведеного бюджету України					
2019	43524	48834	43009	98,82	88,07
2020	43359	47001	41291	95,23	87,85
2021	49006	55276	49778	101,58	90,05
2022	53733	53676	45854	85,34	85,43
Видатки на вищу освіту Державного бюджету України					
2019	43525	48833	43009	98,81	88,07

1	2	3	4	5	6
2020	41890	45493	39881	95,20	87,66
2021	47664	53538	48098	100,91	89,84
2022	52257	52112	44413	84,99	85,23
Видатки на вищу освіту місцевих бюджетів України					
2019	840	898	866	103,10	96,44
2020	1469	1507	1410	95,98	93,56
2021	1342	1738	1680	125,20	96,66
2022	1476	1564	1441	97,63	92,14

Джерело: побудовано за даними Міністерства фінансів України

У 2019-2020 рр. невиконання передбаченого бюджетного фінансування на вищу освіту становить близько 12%. У 2020 р. найвища загальна результативність бюджетного менеджменту при використанні бюджетних коштів Державного бюджету України спостерігається за уточненим планом та за такими напрямками видатків: соціальний захист та соціальне забезпечення, міжбюджетні трансферти, оборона, громадський порядок, безпека та судова влада. Помірна ефективність бюджетного планування присутня за видатками, де відхилення індексу понад 0,05 від 1,0, тому видатки на загальнодержавні функції, економічну діяльність, охорону навколишнього природного середовища, охорону здоров'я під впливом поширення ковід-19, духовний та фізичний розвиток, освіту доцільно планувати ефективніше.

У 2021 рр. невиконання передбаченого бюджетного фінансування на вищу освіту становить близько 10%. У 2021 р. найвища загальна результативність бюджетного менеджменту при використанні бюджетних коштів Державного бюджету України спостерігається за уточненим планом та за такими напрямками видатків: соціальний захист та соціальне забезпечення, міжбюджетні трансферти, охорона здоров'я, загальнодержавні функції, оборона, громадський порядок, безпека та судова влада.

У 2022 р. відхилення показників бюджетного планування є найвагомим та індекс загальної результативності бюджетного менеджменту при плануванні

видатків максимально відхилявся. У 2021 рр. невиконання передбаченого бюджетного фінансування на вищу освіту становить близько 15%.

Оцінка видатків бюджетів на фінансування вищої освіти вказує на можливості і перспективи покращення фінансування вищої освіти, що здійснюється за залишковим принципом та зменшується у загальній структурі видаткової частини бюджету.

2.3. Особливості розподілу бюджетного фінансування вищої освіти

Одним із важливих аспектів реформування системи вищої освіти в Україні є запровадження нової моделі її бюджетного фінансування. У 2017 р. Міністерство освіти і науки України ініціювало розроблення конкретної формули розподілу фінансування.

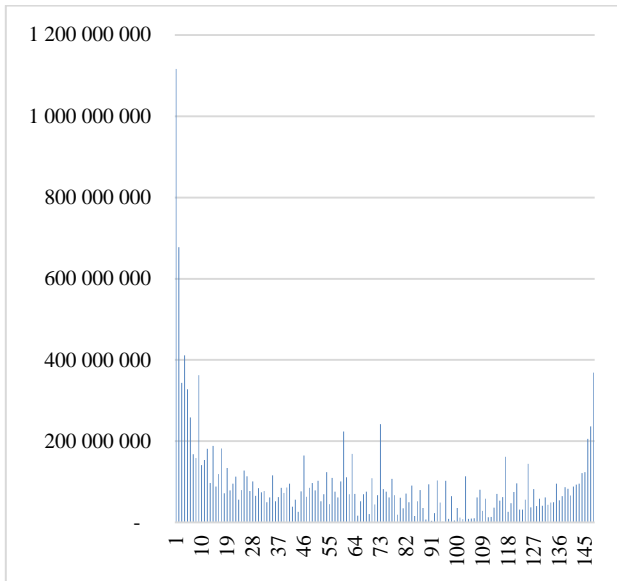
Ідею запровадження в Україні фінансування за результатами, аналогом якого вважається формульне фінансування ЗВО, врешті-решт підтримала більшість науковців і експертів. У процесі обговорення нової моделі державного фінансування вищої освіти аналізувалися досвід формульного фінансування в країнах Європи та світу, показники, котрі варто використовувати у формулі розподілу фінансування в Україні. Щодо конкретного дизайну такої формули слід зазначити, що безпосередній поштовх до його розроблення дали зміни, внесені до п. 46 розділу VI Бюджетного кодексу України у 2017 р., якими закріплено перехід до розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між ЗВО на основі формули та визначено її ключові параметри, серед яких: кількість здобувачів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями і спеціальностями та співвідношення вартості освітніх послуг; рівень результатів зовнішнього незалежного оцінювання вступників; показники якості освітньої й наукової діяльності ЗВО.

Закріплення в Бюджетному кодексі України нової моделі розподілу державного фінансування між ЗВО як моделі формульного фінансування свідчить про те, що саме з нею ми пов'язуємо можливість таких змін у системі фінансування, котрі стимулюватимуть підвищення результативності освітньої діяльності, й передусім поліпшення її якості. Не заперечуючи обґрунтованість подібних сподівань, не варто переоцінювати фінансування на основі формули: воно має як переваги, так і недоліки. До переваг можна віднести усунення впливу суб'єктивних факторів на процес розподілу бюджетних коштів, а також його прозорість і передбачуваність, що створює сприятливі умови для планування діяльності ЗВО. До недоліків – імовірність неадекватного субсидування певного університету внаслідок урахування у формулі індикаторів, що не відповідають його досягненням, специфіці діяльності тощо. Ефективність формульного фінансування великою мірою залежить саме від показників, на підставі котрих вона розраховується, – їх вимірюваності, достовірності джерел інформації, ефектів впливу на поведінку надавачів освітніх послуг. Тому вкрай необхідними є одноманітність та зіставність баз даних окремих ЗВО і виконавчих органів влади, що значно обмежить імовірне викривлення одержувачами бюджетних коштів інформації у зв'язку з помилками або опортуністичними діями. Крім того, необхідно взяти до уваги, що, по-перше, показники, котрі найлегше виміряти, зазвичай характеризують не кінцеві, а проміжні результати та не відображають якість освітніх послуг, яку в принципі виміряти досить складно;

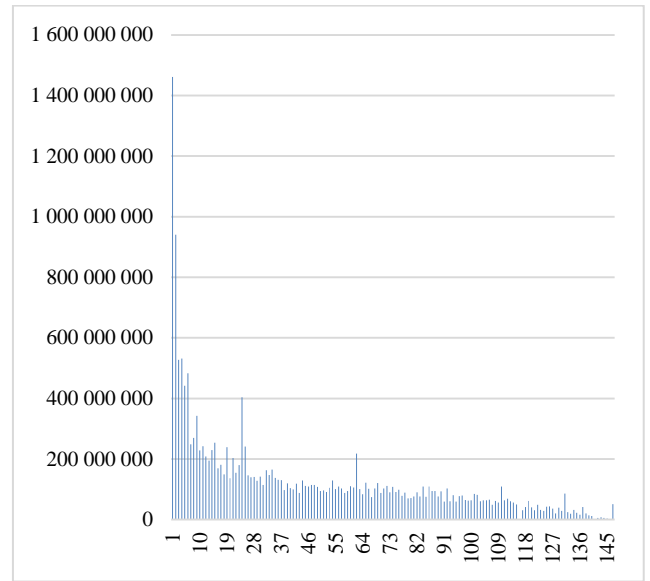
Крім зазначеного підходу є й інший, коли фінансування за формулою та фінансування за результатами розглядаються як окремі його моделі поряд із фінансуванням на основі переговорів. У разі їх розмежування фінансування за результатами розглядається як форма укладання контракту між університетом і державними органами, де зазначаються цільові індикатори, котрих університет зобов'язується досягти, отримуючи певний обсяг фінансування. На відміну від

формульного фінансування, що ґрунтується на ретроспективних показниках результативності, тут за основу беруться показники, яких передбачається досягти в майбутньому.

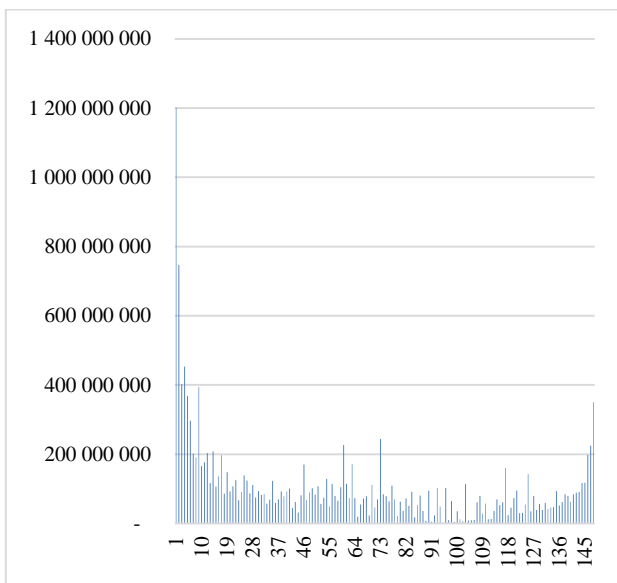
Саме формульний розрахунок надає пояснення відмінності розмірів фінансування ЗВО. За даними рис. 2.5 видно, що обсяги фінансування ЗВО суттєво відрізнялися.

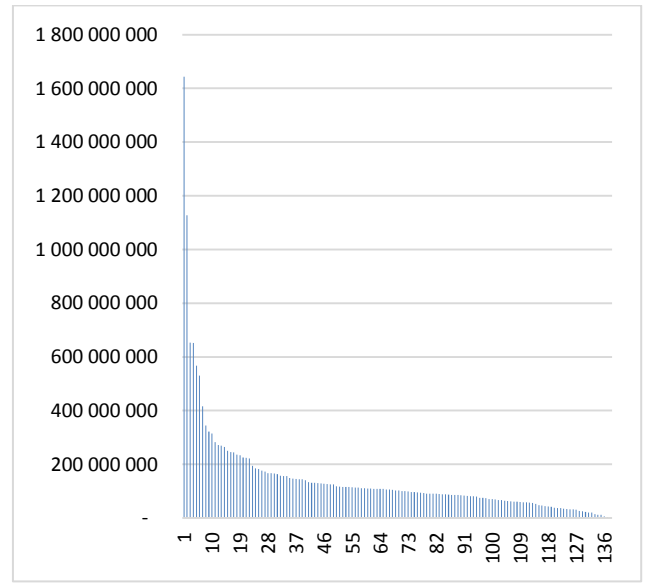
2019 р.

2021 р.

2020 р.

2022 р.

Рис. 2.5. Обсяг фінансування ЗВО у 2019-2022 р., грн

У додатках наведено розподіл фінансування за ЗВО з визначенням провідних за розміром фінансування з урахуванням Національного університету харчових технологій.

Таблиця 2.9

Обсяг бюджетного фінансування провідних ЗВО, млн грн

	2019	2020	2021	2022
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	1 116	1 201	1 461	1 643
Національний університет "Львівська політехніка"	678	747	966	1 128
Національний університет біоресурсів і природокористування України	411	453	532	652
Київський національний університет культури і мистецтв	369	351	404	345
Національний авіаційний університет	363	394	483	567
Львівський національний університет імені Івана Франка	344	402	527	653
Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"	328	368	442	530
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	259	297	350	416
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"	224	227	254	272
Харківський національний університет радіоелектроніки	189	208	269	322
Ужгородський національний університет	182	204	242	269
Київський національний університет будівництва і архітектури	182	197	230	265
Сумський державний університет	168	201	248	315
Одеський національний політехнічний університет	169	172	232	250
Національний університет харчових технологій	165	170	180	183

Джерело: побудовано за даними Міністерства освіти і науки України

Саме формульний розрахунок надає пояснення відмінності у зміні фінансування протягом певного часу з урахуванням зміни показників, що покладені в основу фінансування. Впровадження формульного фінансування у

2020 р. проти 2019 р. призвело до переважного зменшення фінансування у більшості ЗВО, у групі до 99,8% знаходиться найбільше ЗВО (рис. 2.6). Національний університет харчових технологій знаходився у другій групі і темп росту становив 103,0%.

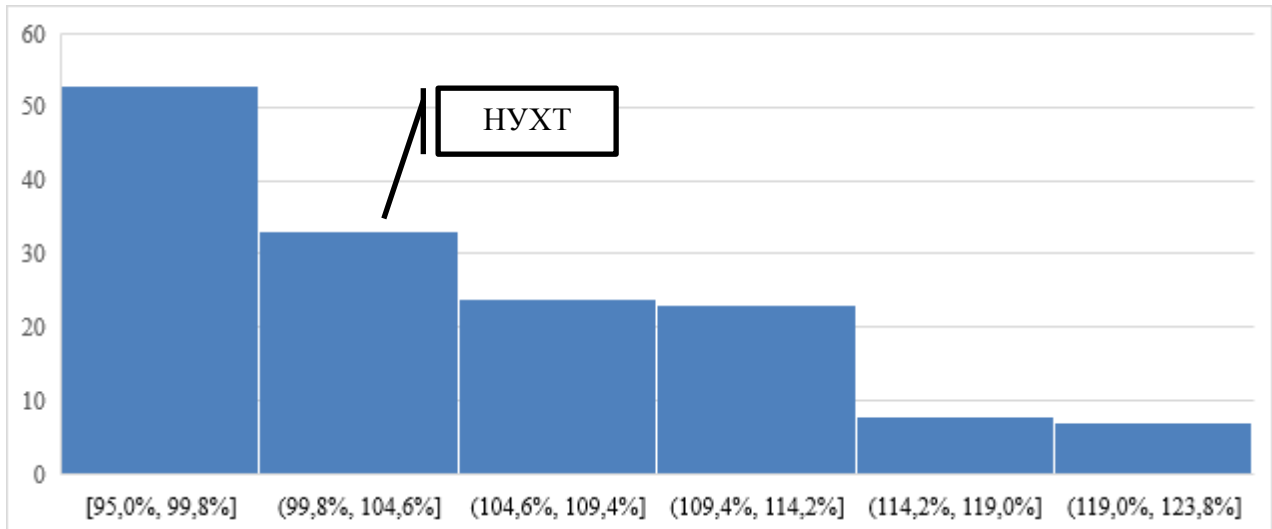

Рис. 2.6. Гістограма ЗВО за темпом росу фінансування у 2020/2019 рр.

Джерело: побудовано за даними Міністерства освіти і науки України

У 2021 р. навчальні заклади покращили базові показники та фінансування збільшилося переважній більшості ЗВО на 108-120%, рідше 120-132% (рис. 2.7).

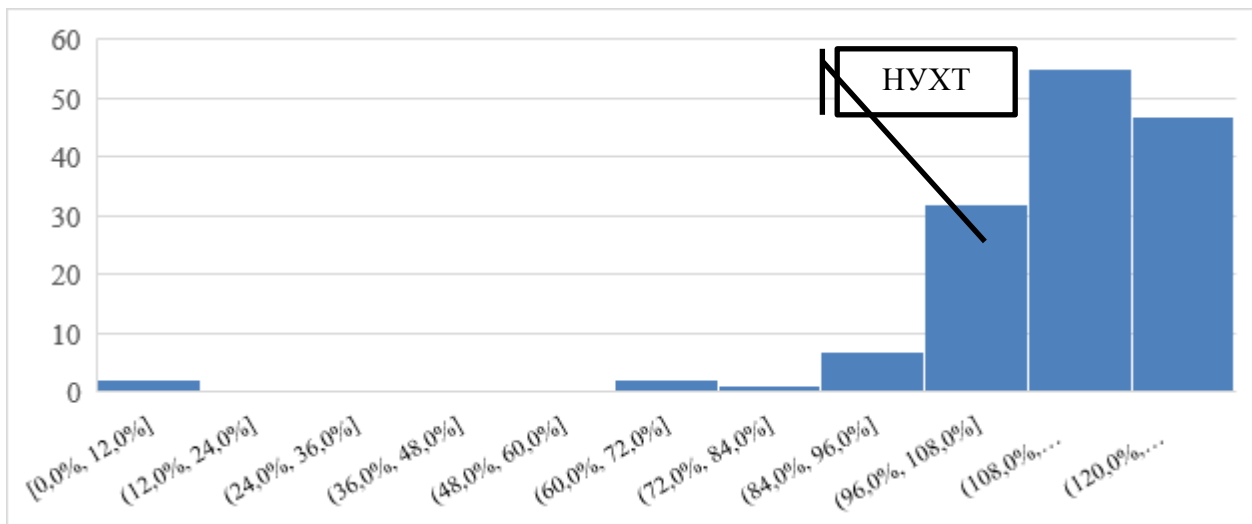

Рис. 2.7. Гістограма ЗВО за темпом росу фінансування у 2021/2020 рр.

Джерело: побудовано за даними Міністерства освіти і науки України

Національний університет харчових технологій знаходився у іншій групі і темп росту у 2021 р. проти 2020 р. становив 105,2%. Національний університет харчових технологій мав темп росту бюджетного фінансування 101,6% у 2022 р. та знаходився у групі з найбільшою кількістю ЗВО.

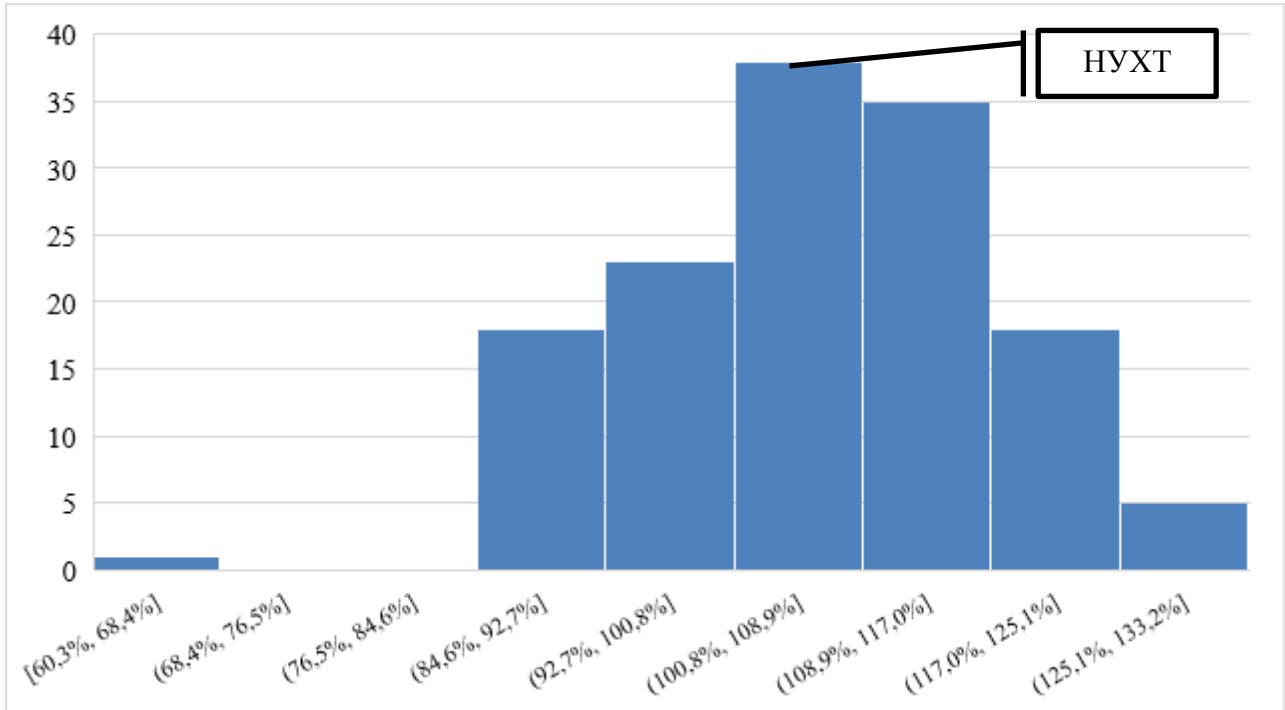

Рис. 2.8. Гістограма ЗВО за темпом росу фінансування у 2022/2021 рр.

Джерело: побудовано за даними Міністерства освіти і науки України

ЗВО отримують фінансування за рахунок видатків споживання загального фонду державного бюджету як частину консолідованого обсягу фінансування, передбаченого у державному бюджеті на відповідний рік, що складається з таких компонентів:

- фінансування стабільної діяльності закладів вищої освіти;
- фінансування, що надається залежно від показників діяльності закладів вищої освіти;
- фінансування резерву.

При цьому загальний обсяг фінансування, наданий i -му закладу вищої освіти за рахунок видатків споживання загального фонду державного бюджету у відповідному році (ΦD_i), розраховується за такою формулою:

$$\Phi D_i = \Phi D C_i + \Phi D P_i + P_i, \quad (2.2)$$

де ΦD_i – бюджетного загальний обсяг фінансування, наданий i -му закладу вищої освіти;

$\Phi D C_i$ – обсяг фінансування стабільної діяльності закладу вищої освіти;

$\Phi D P_i$ – обсяг фінансування, що надається залежно від показників діяльності закладу вищої освіти;

P_i – резерв.

Для визначення обсягу фінансування стабільної діяльності i -го закладу вищої освіти державної форми власності на відповідний рік ($\Phi D C_i$) необхідно:

1) у разі застосування формули 2.2 вперше:

встановити різницю між обсягом бюджетних асигнувань, передбачених для здійснення видатків споживання за загальним фондом державного бюджету за відповідною бюджетною програмою та обсягом бюджетних асигнувань, передбачених для здійснення видатків за попередній рік;

розрахувати обсяг фінансування стабільної діяльності i -го закладу вищої освіти ($\Phi D C_i$) як добуток коефіцієнта стабільності (K), що встановлюється державним замовником, та різниці за такою формулою:

$$\Phi D C_i = K \times (ПВС_i - БА_i); \quad (2.3)$$

де $\Phi D C_i$ – обсяг фінансування стабільної діяльності закладу вищої освіти;

K – коефіцієнт стабільності;

PBC_i – обсяг бюджетних асигнувань, передбачених для здійснення витратків споживання за загальним фондом державного бюджету за відповідною бюджетною програмою;

BA_i – обсяг бюджетних асигнувань, передбачених для здійснення витратків за попередній рік.

2) у разі застосування цієї Формули у наступні роки:

за даними звіту щодо фінансово-господарської діяльності закладу вищої освіти за минулий рік визначити різницю між обсягом касових витратків споживання за загальним фондом державного бюджету за відповідною бюджетною програмою (KBC_i), обсягом касових витратків, що здійснювалися таким закладом (KB_i), та обсягом касових витратків, які здійснювалися в межах бюджетних асигнувань, передбачених закладу за рахунок резерву (CP_i), крім додаткових витратків, пов'язаних із збільшенням посадового окладу (ставки) працівника першого тарифного розряду, що не було передбачено станом на 1 січня минулого року;

розрахувати обсяг фінансування стабільної діяльності i -го закладу вищої освіти (ΦDC_i) як добуток коефіцієнта стабільності (K), що встановлюється державним замовником, та різниці, визначеної згідно з абзацом другим цього підпункту, та відношення розрахункового контингенту здобувачів вищої освіти, які навчаються на умовах державного замовлення в i -му закладі вищої освіти (PK_i), до аналогічного показника станом на 1 жовтня позаминулого року ($PK_i^{мин}$) та відношення середньомісячного значення посадового окладу (ставки) працівника першого тарифного розряду поточного до попереднього року (T_I).

Обсяг фінансування стабільної діяльності закладів вищої освіти (ΦDC) визначається як сума фінансування стабільної діяльності всіх закладів вищої освіти за такою формулою:

$$\Phi_{ДС} = \sum_{i=1}^n \Phi_{ДС_i}, \quad (2.4)$$

де i – порядковий номер закладу вищої освіти від 1 до n ;

n кількість закладів вищої освіти державної форми власності, що належать до сфери управління відповідного державного замовника та у відповідному році здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти на умовах державного замовлення.

Резерв (P) на відповідний рік, його розподіл між закладами вищої освіти, використання та корегування визначаються відповідним державним замовником. Державний замовник розраховує обсяг фінансування, що надається залежно від показників діяльності закладів вищої освіти ($\Phi_{ДП}$) на відповідний рік для закладів вищої освіти державної форми власності, що належать до сфери його управління, як різницю між консолідованим обсягом фінансування для підготовки закладами вищої освіти державної форми власності здобувачів вищої освіти на умовах державного замовлення ($\Phi_{Д}$) та обсягом фінансування стабільної діяльності закладів вищої освіти ($\Phi_{ДС}$) і резервом (P).

Обсяг фінансування, що надається i -му закладу вищої освіти державної форми власності залежно від показників його діяльності ($\Phi_{ДП_i}$), розраховується за такою формулою:

$$\Phi_{ДП_i} = \frac{A_i}{\sum_{i=1}^n A_i} \Phi_{ДП}, \quad (2.5)$$

де A_i - комплексний показник діяльності i -го закладу вищої освіти.

Комплексний показник діяльності i -го закладу вищої освіти державної форми власності (A_i) розраховується за такою формулою:

$$A_i = PK_i \times M_i \times PП_i \times H_i \times MB_i \times ПB_i, \quad (2.6)$$

де PK_i – розрахунковий контингент здобувачів вищої освіти, які навчаються на умовах державного замовлення;

M_i – показник масштабу діяльності;

$PП_i$ – показник регіональної підтримки;

H_i – показник наукової діяльності;

MB_i – показник міжнародного визнання;

$ПB_i$ – показник працевлаштування випускників.

Показник працевлаштування випускників становить 1 для всіх закладів вищої освіти до запровадження в установленому порядку проведення моніторингу зайнятості випускників.

Розрахунковий контингент здобувачів вищої освіти, які навчаються на умовах державного замовлення в i -му закладі вищої освіти (PK_i), розраховується за такою формулою:

$$PK_i = \sum_s \sum_f \sum_r (\Phi K_{sfr} \times I_r \times I_f \times I_s), \quad (2.7)$$

де ΦK_{sfr} – фактична кількість здобувачів вищої освіти, які навчаються на умовах державного замовлення в закладі вищої освіти, за відповідним рівнем вищої освіти (r), формою здобуття вищої освіти (f), спеціальністю (спеціалізацією, предметною спеціальністю, за якими здійснюється розміщення державного замовлення) (s) станом на 1 жовтня попереднього календарного року;

I_r – індекс рівня вищої освіти;

I_f – індекс форми здобуття освіти;

I_s – індекс спеціальності.

Зазначені індекси наведено в додатку.

Показник масштабу діяльності i -го закладу вищої освіти (M_i) встановлюється залежно від фактичної кількості здобувачів вищої освіти, які навчаються на умовах державного замовлення станом на 1 жовтня попереднього календарного року, і становить:

0,8 – для ЗВО, в яких контингент осіб, які навчаються на умовах державного замовлення, є менше ніж 1000 осіб, крім закладів спеціалізованої мистецької освіти, закладів спеціалізованої освіти спортивного профілю та тимчасово переміщених ЗВО;

1 – для ЗВО, в яких контингент осіб, які навчаються на умовах державного замовлення, становить 1000-2999 осіб, а також для закладів спеціалізованої мистецької освіти, закладів спеціалізованої освіти спортивного профілю та тимчасово переміщених ЗВО, в яких контингент осіб, які навчаються на умовах державного замовлення, є менше ніж 1000 осіб;

1,2 – для ЗВО, в яких контингент осіб, які навчаються на умовах державного замовлення, становить 3000-5999 осіб;

1,4 – для ЗВО, в яких контингент осіб, які навчаються на умовах державного замовлення, становить 6000-9999 осіб;

1,5 – для ЗВО, в яких контингент осіб, які навчаються на умовах державного замовлення, становить не менше ніж 10 000 осіб.

Показник наукової діяльності i -го закладу вищої освіти (H_i) визначається залежно від обсягу надходжень до спеціального фонду за результатами наукових та науково-технічних робіт за проектами міжнародного співробітництва, за результатами наукових і науково-технічних робіт за господарськими договорами та за результатами надання наукових послуг на одного науково-педагогічного працівника за основним місцем роботи ($ОНП_i$) у середньому за попередні три календарні роки і приймається рівним:

- 1 – якщо ОНП_i не перевищує 500 гривень на одну особу;
- 1,1 – якщо ОНП_i дорівнює 501-2000 гривень на одну особу;
- 1,2 – якщо ОНП_i дорівнює 2001-5000 гривень на одну особу;
- 1,3 – якщо ОНП_i дорівнює 5001-10 000 гривень на одну особу;
- 1,4 – якщо ОНП_i дорівнює 10 001-20 000 гривень на одну особу;
- 1,5 – якщо ОНП_i перевищує 20 001 гривень на одну особу.

Показник міжнародного визнання *i*-го закладу вищої освіти (МВ_i) приймається рівним:

1,1 – для ЗВО, порядковий номер якого в одному з міжнародних рейтингів QS World University Rankings, The Times Higher Education World University Rankings або Academic Ranking of World Universities – World Top 500 Universities не перевищує 1000 (без поділу на факультети, спеціальності тощо);

1 – в інших випадках.

При цьому враховується остання версія рейтингів, яка офіційно оприлюднена до 1 грудня попереднього календарного року.

Показник регіональної підтримки *i*-го закладу вищої освіти (РП_i) приймається рівним:

1 – для закладів вищої освіти, розташованих у м. Києві;

1,03 – для закладів вищої освіти, розташованих у мм. Львові та Харкові;

1,07 – в інших випадках.

Показник працевлаштування випускників *i*-го закладу вищої освіти (ПВ_i) визначається з 2022 року на підставі моніторингу зайнятості випускників за результатами місця у рейтинговому списку даних про працевлаштування випускників ЗВО державної форми власності (далі - рейтинговий список), що складається відповідно до методичних рекомендацій, які затверджуються МОН, і приймається рівним:

1 – якщо результат закладу не потрапляє до 75% найкращих результатів;

1,05 – якщо результат закладу не потрапляє до 60% найкращих результатів, але належить до 75% найкращих результатів;

1,1 – якщо результат закладу не потрапляє до 45% найкращих результатів, але належить до 60% найкращих результатів;

1,15 – якщо результат закладу не потрапляє до 30% найкращих результатів, але належить до 45% найкращих результатів;

1,2 – якщо результат закладу не потрапляє до 15% найкращих результатів, але належить до 30% найкращих результатів;

1,25 – якщо результат закладу належить до 15% найкращих результатів.

Моніторинг зайнятості випускників враховує рівень зайнятості випускників, які здобули свій останній ступінь вищої освіти три роки тому, а також розділ класифікатора професій, до якого належить посада, яку займає випускник за даними моніторингу зайнятості випускників.

Резерв (P), що передбачається у складі видатків споживання загального фонду державного бюджету на підготовку здобувачів вищої освіти, які навчаються на умовах державного замовлення, використовується для:

1) корегування загального обсягу фінансування, наданого i -му закладу вищої освіти, за рахунок видатків споживання загального фонду державного бюджету у відповідному році ($\Phi Д_i$) з урахуванням нижньої межі такого фінансування порівняно з попереднім роком;

2) компенсації відповідним ЗВО непередбачених видатків споживання, що виникли внаслідок обставин, які неможливо було передбачити та/або усунути без надання додаткових фінансових ресурсів;

3) здійснення цільових заходів, спрямованих на посилення інституційної спроможності ЗВО шляхом їх укрупнення;

4) часткового фінансування (на підставі поданих ЗВО обґрунтувань та за рішенням відповідного державного замовника) фонду оплати праці для

забезпечення виплат підвищеного розміру заробітної плати, передбаченого законодавством для працівників таких ЗВО:

- Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
- Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»;
- Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;
- Національного університету біоресурсів та природокористування України;
- Національного авіаційного університету;

5) фінансування придбання пально-мастильних матеріалів для повітряних і морських суден з метою забезпечення проходження практики курсантами невійськових закладів для таких ЗВО: Льотна академія Національного авіаційного університету; Національний університет «Одеська морська академія»;

б) видатки на фінансування підготовки здобувачів вищої освіти на умовах державного замовлення в ЗВО приватної форми власності.

Встановлюється мінімальний і максимальний рівень фінансування освітньої діяльності ЗВО на відповідний рік.

Обсяг фінансування, що складається з фінансування стабільної діяльності та фінансування, що надається залежно від показників діяльності, на відповідний рік не може бути менше ніж добуток мінімального рівня фінансування освітньої діяльності ЗВО на відповідний рік ($Ч_{min}$) та видатків на фінансування освітньої діяльності ЗВО попереднього року ($\Phi Д_i^{баз}$):

$$\Phi Д_i^{min} = Ч_{min} \times \Phi Д_i^{баз} \quad (2.8)$$

де $\Phi Д_i^{min}$ – мінімальний рівень фінансування освітньої діяльності ЗВО,

$Ч_{min}$ – мінімальний рівень фінансування освітньої діяльності ЗВО на відповідний рік

$\Phi Д_i^{баз}$ – видатки на фінансування освітньої діяльності ЗВО попереднього року.

Обсяг фінансування, що складається з фінансування стабільної діяльності та фінансування, що надається залежно від показників діяльності, на відповідний рік не може бути більше ніж добуток максимального рівня фінансування освітньої діяльності ЗВО на відповідний рік ($Ч_{max}$) та видатків на фінансування освітньої діяльності ЗВО попереднього року ($\Phi Д_i^{баз}$):

$$\Phi Д_i^{max} = Ч_{max} \times \Phi Д_i^{баз} \quad (2.9)$$

де $\Phi Д_i^{max}$ – максимальний рівень фінансування освітньої діяльності ЗВО на відповідний рік,

$Ч_{max}$ – максимальний рівень фінансування освітньої діяльності ЗВО на відповідний рік

$\Phi Д_i^{баз}$ – видатки на фінансування освітньої діяльності ЗВО попереднього року [46].

За наслідками обговорення шляхів реформування державного фінансування вищої освіти в Україні фактично досягнуто консенсусу щодо доцільності запровадження моделі фінансування за результатами діяльності ЗВО, котра трактується як аналог формульного фінансування, що ґрунтується на показниках результативності. Дію формульних розрахунків зупинено до 31 грудня 2022 р. на підставі Постанови КМ № 251 від 11.03.2021 та зупинено до 31 грудня 2023 р. на підставі Постанови КМ № 1441 від 27.12.2022.

Висновки до розділу 2

У другому розділі кваліфікаційної роботи проведено аналіз бюджетного фінансування вищої освіти в Україні, що дозволило зробити такі висновки:

1. Широкомасштабні воєнні дії на території України послабили здатність мобілізувати на достатньому рівні власні податкові та неподаткові, зумовили суттєве зростання видатків бюджету на оборону та громадський порядок і безпеку, соціальний захист та соціальне забезпечення. У 2019-2021 рр. податкові надходження нарощували фіскальний потенціал для бюджету, доповненням для збільшення доходів слугували адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності зі збільшенням на та власних надходжень бюджетних установ. У 2022 р. структурні зрушення відбулися з урахування воєнного стану та пріоритети у формуванні доходів мали офіційні трансферти, тобто п'ята частини доходів була сформована за рахунок допомоги іноземних країн.

2. Видатки бюджетів на фінансування вищої освіти здійснюються у межах функціонування бюджетної системи та пов'язані з доходами та видатками бюджетів, як Державного бюджету України, так і місцевих бюджетів України. Здійснення бюджетного фінансування вищої освіти передбачає врахування ряду нормативних положень, що обмежують або розширюють фінансування вищої освіти та передують оцінці видатків на вищу освіту: фінансування з Державного бюджету України видатків на вищу освіту; з бюджетів ОТГ; з бюджетів Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів видатків на вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах регіонального замовлення у закладах вищої освіти комунальної власності (крім закладів, визначених у підпункті "г" пункту 2 частини першої статті 89 Бюджетного кодексу України), програмно-цільовий метод бюджетування всіх видатків, в тому числі видатків на вищу освіту.

3. У 2017 р. Міністерство освіти і науки України ініціювало розроблення конкретної формули розподілу фінансування та реалізує з 2020 р. ЗВО отримують фінансування за рахунок видатків споживання загального фонду державного бюджету як частину консолідованого обсягу фінансування, передбаченого у державному бюджеті на відповідний рік, що складається з таких компонентів: фінансування стабільної діяльності закладів вищої освіти; фінансування, що надається залежно від показників діяльності закладів вищої освіти; фінансування резерву. Дію формульних розрахунків зупинено до 31 грудня 2022 р. на підставі Постанови КМ № 251 від 11.03.2021 та зупинено до 31 грудня 2023 р. на підставі Постанови КМ № 1441 від 27.12.2022.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Перспективи бюджетного фінансування відповідно до бюджетних обмежень

З метою забезпечення безперервного функціонування економіки було внесено численні зміни до Бюджетного кодексу, а також прийнято низку нових законів і нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, більшість з яких залишаються чинними на період воєнного стану, а деякі з них – ще протягом року після війни. Перспективи збалансування державних фінансів України визначаються саме воєнними потребами та потребами післявоєнної відбудови.

Закон України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» від 09.11.2023 № 3460-ІХ [47] визначає такі показники:

– доходи Державного бюджету України у сумі 1 768 451 млн грн, у тому числі доходи загального фонду Державного бюджету України – у сумі 1 596 620 млн грн та доходи спеціального фонду Державного бюджету України – у сумі 171 831 млн грн. Бюджетне планування на 2024 р. вказує на наявні відхилення показників доходів, наприклад, податкові надходження збільшено на 37 019,9 млн грн або 2,4% (через збільшення фіскального потенціалу рентної плати на 2 997 млн грн, збільшення фіскального потенціалу внутрішніх податків на товари та послуги на 32 952 млн грн, збільшення фіскального потенціалу податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції на 3 604 млн грн), неподаткові надходження зменшено на 746 млн грн або 0,4%; офіційні трансфери зменшено на 14 093 млн грн. (табл. 3.3).

**Планові показники доходів Державного бюджету України на 2024 р.,
млн грн**

	Подано до I читання	Подано до II читання	Відхилення, (+/-)
Податкові надходження	1 537 773,80	1 574 793,70	37019,9
Неподаткові надходження	187 309,60	186 563,60	-746
Доходи від операцій з капіталом	405,1	405,1	0
Офіційні трансферти, в тому числі:			
Від органів державного управління	14 093,00	0	-14093
Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	6 413,50	6 413,50	0
Цільові фонди	275,1	275,1	0
Разом	1 746 270,30	1 768 451,10	22180,8

Джерело: Закон України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» від 09.11.2023 № 3460-IX [14]

– видатки Державного бюджету України у сумі 3 309 048 млн, у тому числі видатки загального фонду Державного бюджету України - у сумі 3 108 222 млн грн та видатки спеціального фонду Державного бюджету України - у сумі 200 826 млн грн;

– повернення кредитів до Державного бюджету України у сумі 15 094 млн грн, у тому числі повернення кредитів до загального фонду Державного бюджету України - у сумі 14 837 млн грн та повернення кредитів до спеціального фонду Державного бюджету України - у сумі 257 млн грн;

– надання кредитів з Державного бюджету України у сумі 45 985 млн грн, у тому числі надання кредитів із загального фонду Державного бюджету України - у сумі 12 328 млн грн та надання кредитів із спеціального фонду Державного бюджету України - у сумі 33 656 млн грн;

– граничний обсяг дефіциту Державного бюджету України у сумі 1 571 487 млн грн, у тому числі граничний обсяг дефіциту загального фонду Державного бюджету України - у сумі 1 509 093 млн грн та граничний обсяг

дефіциту спеціального фонду Державного бюджету України - у сумі 62 393 млн грн.

За Бюджетною декларацією на 2022–2024 роки зусилля бюджетного фінансування будуть спрямовані на підтримку макроекономічної стабільності, стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, виконання завдань спрямованих, зокрема, на:

- посилення обороноздатності і безпеки держави;
- стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу;
- розвиток агропромислового комплексу;
- формування чистого та безпечного довкілля, збереження та відновлення природних екосистем;
- розвиток адміністративних послуг та їх цифровізацію, інформатизацію суспільства, сприяння розвитку ІТ-бізнесу,
- підвищення рівня цифрової грамотності українців;
- посилення енергонезалежності;
- створення ефективної та досконалої системи здійснення соціальної підтримки та пенсійного забезпечення населення;
- розвиток системи соціального захисту ветеранів війни;
- забезпечення якісної, сучасної і доступної середньої освіти,
- розбудову безпечної та інклюзивної системи освіти, створення сучасної системи професійної (професійно-технічної) освіти та забезпечення якості вищої освіти;
- забезпечення доступу до основних медичних послуг;
- підвищення рівня прозорості в управлінні державними фінансами [48].

Пріоритетність вищої освіти визначена у одинадцятій позиції, проте поступається майже всім пріоритетам. На вищу освіту у бюджеті 2024 р.

передбачено зменшення та відсутність планових показників щодо фінансування вищої освіти за окремими розпорядниками бюджетних коштів.

Таблиця 3.2

Динаміка бюджетного фінансування вищої освіти за головними розпорядниками, млн грн

Код програми	Головний розпорядник	2022	2023	2024
2201160	Міністерство освіти і науки України		31061,6	35492,1
1001080	Міністерство внутрішніх справ України	2376	3088	
1002060	Адміністрація Державної прикордонної служби України	0		
1003070	Національна гвардія України	0		
1006360	Державна служба України з надзвичайних ситуацій	1095	1489	
1207090	Державна служба статистики України	9	7,3	15,6
1801060	Міністерство культури та інформаційної політики України	1569	1238,1	1501,8
2301070	Міністерство охорони здоров'я	8076	7601	6825
3507050	Державна фіскальна служба України	0		
3501520	Міністерство фінансів України	338	288,2	330,7
6521070	Служба безпеки України	109		
6541080	Національна академія наук України	7	5,9	15,5
6641050	Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України	288		216,0

Джерело: побудовано за даними Законів України «Про Державний бюджет України» [43, 47, 49]

За рік після повномасштабного російського вторгнення було створено безліч ініціатив і програм щодо можливих напрямів розвитку України під час та після війни [50, с. 21-22]. Очевидно, що відбудова країни неможлива без налагодження ефективного й прозорого бюджетного процесу. Досвід повоєнного відновлення бюджетної системи можна запозичити в країн, які успішно пройшли цей шлях, зокрема Польща, Ізраїль, Грузія, Німеччина, Японія (табл. 3.3).

Заходи та реформи окремих країн щодо післявоєнної відбудови

Країна	Заходи з післявоєнного відновлення в бюджетній сфері
Польща	<ul style="list-style-type: none"> - заборона випуску нової валюти в межах реформи шокової терапії - скасування податкових пільг для всіх компаній - ухвалення сприятливих для іноземних інвесторів законів - надання кредитів експортоорієнтованим компаніям
Ізраїль	<ul style="list-style-type: none"> - випуск державних облігацій - оптимізація витрат на оборону та зниження видатків на інші неперіоритетні напрями - залучення іноземних інвестицій - стимулювання підприємництва шляхом зниження податків - розвиток ВПК
Грузія	<ul style="list-style-type: none"> - проведення реформи децентралізації - оптимізація видатків
Західна Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> - випуск державних облігацій - спрямування найвагомшої частки видатків на розвиток підприємництва - створення програми «Велике будівництво»
Японія	<ul style="list-style-type: none"> - проведення податкової реформи - збільшення податків для населення - скорочення виплат підприємствам, приватизація та згодом їхня повна перебудова - залучення населення до фінансування державних промислових підприємств - обмеження випуску держоблігацій лише складними економічними ситуаціями

Джерело: [50, с. 21]

Отже, Україна може як запозичити певні інструменти впливу з досвіду кожної зазначеної вище країни, так і сформувані свої особливі рішення в бюджетній сфері, які сприятимуть швидкому відновленню економіки. На нашу думку, вже під час війни потрібно затвердити і втілювати стратегічну концепцію відновлення, яка передбачатиме оновлення та створення виробничих потужностей, спрямованих на експорт, залучення іноземних інвесторів та грантодавців шляхом створення сприятливої законодавчої бази, подальшу розбудову прозорої бюджетної системи та формування боргової політики, спрямованої на зменшення боргового навантаження.

Розвиток експортоорієнтованого виробництва позитивно вплине на обсяги надходжень до бюджету та дасть змогу зменшити податкове навантаження на

малий та середній бізнес. Значний потенціал в Україні має розвиток військово-промислового комплексу, продукція якого може бути спрямована як на експорт, так і для внутрішнього використання. Вже сьогодні на тлі нападу росії на Україну спостерігається збільшення світового попиту на озброєння, який залишатиметься на високому рівні і протягом наступного десятиліття через нестабільну політичну ситуацію у світі.

Доцільним є застосування різних способів залучення інвесторів у постраждалі від війни та економічно слабкі регіони, зокрема тимчасового звільнення інвесторів, що вкладають кошти у виробництва, від деяких податків, наприклад від податку на нерухомість і податку на землю, частково від податку на прибуток. Варто згадати успішний приклад Польщі: поділ на зони за інвестиційною привабливістю, діяльність на частині з яких передбачає нарахування пільг. Це означає, що 40-70 % інвестицій у підприємства у східній частині Польщі повертаються у вигляді податкових пільг протягом певного періоду часу. Виробництва ж, розташовані на західних землях, таких пільг не мають. Таке рішення підвищило довіру інвесторів, а також пожвавило економічно слабкіші регіони. Ми вважаємо, що після завершення війни доцільно впроваджувати подібні механізми в Україні, завдяки чому східні регіони швидше повернуться до економічно активного життя та забезпечуватимуть надходження до бюджетів. Крім того, обов'язковою умовою успішного ведення бізнесу та залучення інвестицій є створення логістичних вузлів, відновлення торговельних шляхів та збільшення видатків на транспортне сполучення, що сприятиме збільшенню обсягів українського експорту.

Одним із важливих напрямів оздоровлення державних фінансів має бути зменшення боргового навантаження на бюджет та зниження ризику суверенного боргу. Регламентований і обмежений випуск ОВДП, зокрема військових облігацій, є оптимальним рішенням під час війни, але після її закінчення варто буде призупинити випуск будь-яких державних облігацій на

певний період часу та виплачувати надані раніше зобов'язання. Альтернативою борговому фінансуванню можуть бути гранти та спільні проекти, а також фандрейзингові ініціативи. Одним із джерел погашення державної заборгованості має бути виплата репарацій росією за завдані руйнування або привласнення активів юридичних та фізичних осіб, що потрапили під санкції і були заморожені міжнародними організаціями.

Результативним способом залучення фінансових ресурсів є створення фандрейзингових платформ, які акумулюють кошти всередині країни і поза її межами. Цільове фандрейзингове фінансування зменшує тиск на бюджет країни, не впливаючи на рівень держборгу та не скорочуючи видаткову частину бюджету на інші важливі напрями. Наприклад, фандрейзингова платформа «United24» залучила понад 237 млн грн з більш ніж 100 держав. З цієї ініціативи фінансуються Міністерство оборони та Міністерство інфраструктури. Одним напрямом пожертвувань на платформі є відбудова України: кошти, які потенційно можуть бути окремою категорією цільових надходжень до спеціального фонду держбюджету.

Стосовно оздоровлення державних фінансів, зокрема бюджетної системи, не можна не згадати і важливість розвитку діджиталізації, яка базується на тому, що прозорі цифрові рішення можуть у довгостроковій перспективі знизити корупційні ризики, а використання інноваційних технологій є потужним інструментом для максимізації корисності в умовах обмеженого ресурсу. Діджиталізація має одночасно охоплювати декілька важливих векторів. Зокрема, діджиталізація урядового та громадського секторів підвищує репутацію України на глобальному рівні та її місце в міжнародних рейтингах, поліпшує якість надання громадських послуг, спрощує й підвищує ефективність процесів, формує сприятливу інфраструктуру й забезпечує макроекономічну стабільність. Розвиток ІТ-сектору безпосередньо впливає на експортну спроможність у сфері послуг, створює додаткові можливості для

працевлаштування та є однією зі стратегічних конкурентоспроможних сфер економіки. Діджиталізація військового сектору є стратегічною необхідністю як під час, так і після війни як умова зовнішньої безпеки. Інтеграція глобального ринку в національну економіку передбачає також розвиток таких цифрових напрямів, як кібербезпека, хмарні середовища та штучний інтелект. Цифровізація може бути найефективнішим інструментом у бюджетному контролі, сприяючи вчасному ухваленню рішень державною і місцевою владою та забезпечуючи доступ громади до актуальної інформації, пов'язаної, наприклад, із бюджетними статтями витрат і бюджетним процесом загалом.

Одразу після завершення війни варто відновити процес середньострокового бюджетного планування, адже він є запорукою стабільного розвитку бюджетної системи завдяки визначенню пріоритетних завдань та обсягів необхідних коштів для їх виконання. Чітке розуміння напрямів розвитку бюджетної системи запобігає нецільовому використанню коштів і відволіканню ресурсів від пріоритетних програм. Середньострокове бюджетне планування забезпечить можливість створення довгострокової стратегії розвитку економіки, яка визначатиме модель економічного розвитку, необхідні для цього ресурси і реформи. На її основі варто сформулювати і бюджетну стратегію, яка дасть змогу збалансувати доходи і видатки бюджету на декілька років з обов'язковою прив'язкою до запланованих реформ. Така стратегія повинна містити перелік реформ, їх пріоритетність, вартість розробки і реалізації та терміни впровадження.

3.2. Напрями зміни підходів до бюджетного фінансування вищої освіти

Розглядати фінансове забезпечення як систему джерел та форм сучасного стану фінансування освіти в Україні, то можна дійти висновку, що функція фінансового забезпечення освіти з боку держави змінюється в сторону диверсифікації джерел фінансування освіти, за якого зменшується бюджетне фінансування вищої освіти та пріоритетність надається іншим напрямом бюджетного фінансування як оборона, громадський порядок, повоєнна відбудова економіки.

Одним із актуальних шляхів диверсифікації джерел фінансування вищої освіти є впровадження механізмів освітнього кредитування та використання інструментів державно-приватного партнерства у наданні/отриманні освітніх послуг. Для вирішення проблем фінансування закладів вищої освіти України доцільно провести такі заходи:

1) реалізація заходів щодо надання фінансової автономії ЗВО, що сприятиме їх незалежності в ухваленні управлінських рішень на локальному рівні та розширить можливості ЗВО в контексті співпраці з міжнародними партнерами;

2) імплементація механізмів кредитування для фінансування освітніх послуг для здобувачів вищої освіти дозволить розширити можливості отримання освітніх послуг серед різних верств населення; збільшити обсяги акумулювання фінансових ресурсів у ЗВО; створити нову модель взаємодії між державою, закладами вищої освіти та банківськими установами;

3) впровадження інструментів державно-приватного партнерства дозволить створити систему відносин «державо-бізнес», що забезпечуватиме соціально-економічний розвиток України в умовах воєнного та повоєнного

періодів з метою створення фінансових можливостей для розвитку ЗВО та подальшого зростання рівня їх конкурентоспроможності [51, с. 155].

Кабінет Міністрів України погодив проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам».

Мета законопроекту – розширити інструменти державного фінансування вищої освіти через розвиток принципу співфінансування оплати навчання з боку держави та фізичних (юридичних) осіб та підвищити ефективність використання державних ресурсів (рис. 3.1).

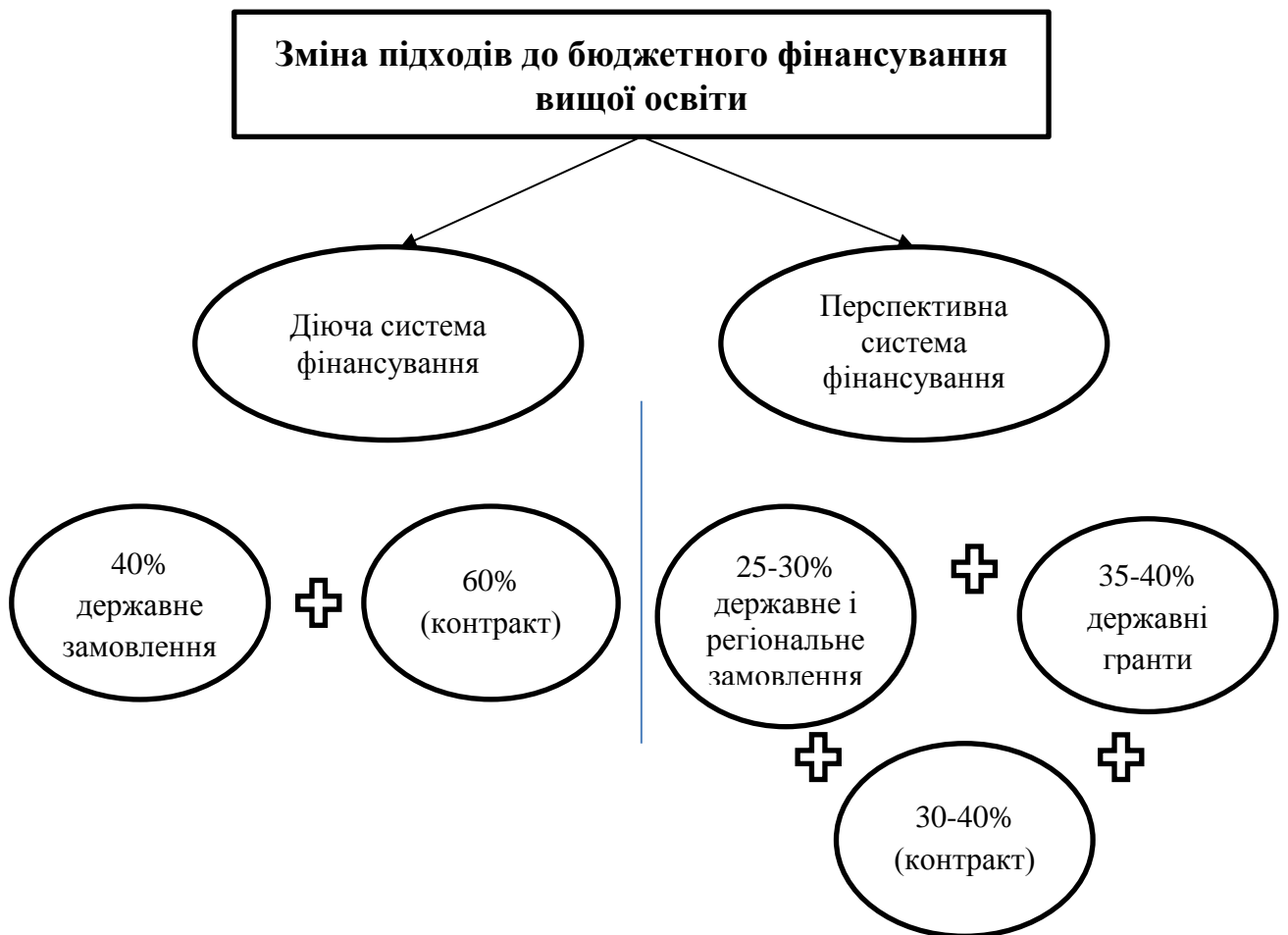

Рис. 3.1. Перспективи зміни підходів до бюджетного фінансування вищої освіти

Джерело: побудовано за даними Міністерства освіти і науки України

Також зміна фінансування передбачає відмову від формульного фінансування закладів вищої освіти. Частина студентів надалі навчатиметься безоплатно за державним або регіональним замовленням, яке буде сформовано з урахуванням підтверджених потреб держави. Ще більше студентів навчатиметься за системою співфінансування, коли частину коштів за них сплачуватиме держава у формі державного гранту або пільгового довгострокового кредиту, а інша фінансуватиметься за кошти фізичних (юридичних) осіб. Залишиться також можливість навчатися лише за кошти фізичних та юридичних осіб.

В основі даних змін розміщено систему державних грантів. Розмір державного гранту залежатиме від результатів зовнішнього оцінювання знань та обраної вступником спеціальності. Відмінні результати ЗНО/НМТ дозволять претендувати на державні гранти, які будуть повністю покривати вартість навчання за спеціальностями, що мають попит на ринку праці. Високі та середні результати ЗНО/НМТ — на його часткове покриття. Іншу частину студент співфінансуватиме за кошти фізичних (юридичних) осіб або матиме можливість отримати пільговий довгостроковий кредит. Передбачено, що державні гранти виплачуватимуть упродовж встановленого терміну навчання і можуть індексувати за рівнем інфляції.

Такі зміни розвивають принцип «гроші ходять за студентом», що передбачає фінансування не закладів, а здобувачів освіти. Тепер розширюються можливості для вступників: отримуючи фінансову підтримку від держави, абітурієнт може вільно обирати університет, форму здобуття освіти та освітню програму. Це сприяє посиленню суб'єктності студента, забезпечує йому більше самостійності та впливу на формування індивідуальної освітньої траєкторії.

Водночас система державного замовлення також збережеться. Вступникам на конкурсній основі буде надано можливість безоплатно здобувати освіту на місцях державного й регіонального замовлень. Частина

бюджетних місць буде відведено для вразливих категорій вступників, згідно зі встановленими квотами. Передбачено, що правила розміщення державного замовлення в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та у військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти не зміняться.

Державні гранти на оплату послуг з навчання для здобуття вищої освіти (далі - державний грант) за кошти державного бюджету надаватимуться з метою реалізації права особи на здобуття вищої освіти.

Державні гранти на передбачений освітньою програмою строк навчання будуть безповоротними, не обумовлюють додаткових зобов'язань здобувача вищої освіти, пов'язаних з їх отриманням, крім випадків, передбачених цим Законом.

Державні гранти можуть отримати здобувачі вищої освіти, які:

1) взяли участь у конкурсному відборі на підставі конкурсного бала, сформованого за урахуванням результату вступних випробувань, що проводяться у формі зовнішнього незалежного оцінювання та/або з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання, що були складені з результатом, не нижчим за рівень, встановлений Умовами прийому;

2) зараховані на навчання за кошти фізичних або юридичних осіб для здобуття вищої освіти за денною, дуальною або дистанційною формою згідно з рекомендацією про зарахування за кошти фізичних або юридичних осіб з повною або частковою оплатою навчання за рахунок державних грантів на оплату послуг з навчання для здобуття вищої освіти.

Державні гранти надаватимуться здобувачу вищої освіти шляхом щомісячного перерахування коштів на спеціальний рахунок, який може бути використаний лише для оплати навчання для здобуття вищої освіти згідно з наданою рекомендацією.

Розмір державного гранту визначається з урахуванням результатів вступних випробувань, що проводяться у формі зовнішнього незалежного оцінювання та/або з використанням організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання та спеціальності (предметної спеціальності (спеціалізації)) і не може перевищувати визначений договором розмір оплати за навчання.

Порядок надання державного гранту та визначення його розміру затверджується Кабінетом Міністрів України. Розмір державного гранту на кожний рік навчання може змінюватися з урахуванням корегування розміру оплати за навчання в порядку, передбаченому договором (не більш як на офіційно визначений рівень інфляції за попередній календарний рік) та в інших випадках, передбачених законодавством.

У випадку переведення здобувача вищої освіти, якому надано державний грант, на навчання за державним або регіональним замовленням, виплата державного гранту припиняється і заклад освіти чи наукова установа повертають до державного бюджету невикористану частину державного гранту у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

У випадку відрахування здобувача вищої освіти, якому надано державний грант, до завершення його навчання за відповідною освітньою програмою або надання йому академічної відпустки виплата державного гранту припиняється з наступного місяця після його відрахування.

Здобувач вищої освіти має право на продовження отримання державного гранту у разі поновлення на навчання, переведення на навчання до іншого закладу освіти, наукової установи, поновлення навчання після закінчення академічної відпустки в межах раніше визначеного строку навчання, на тому самому рівні вищої освіти, без зміни спеціальності та форми здобуття вищої освіти. У таких випадках виплата державного гранту відновлюється.

Пільгові довгострокові кредити надаються за рахунок коштів державного бюджету здобувачам освіти, які навчаються у закладах вищої, фахової передвищої освіти і наукових установах державної та приватної форми власності, для оплати послуг з навчання для здобуття вищої освіти відповідно до цього та інших законів України та у порядку, визначеному законодавством.

Пільговий довгостроковий кредит надається на умовах повернення, строковості, забезпечення та платності.

Пільгові довгострокові кредити надаються здобувачам вищої освіти:

1) здобувають вищу освіту на рівні бакалавра або магістра за кошти фізичних або юридичних осіб відповідно до укладених договорів;

2) мають право на навчання для здобуття вищої освіти за державним або регіональним замовленням чи за кошти фізичних або юридичних осіб з повною чи частковою оплатою навчання за рахунок державних грантів на оплату послуг з навчання для здобуття вищої освіти;

3) повністю виконали свої зобов'язання за договором про надання пільгового довгострокового кредиту на здобуття вищої освіти на відповідному рівні вищої освіти (у разі наявності) відповідно до цього Закону.

Одержувачами пільгових довгострокових кредитів можуть бути здобувачі вищої освіти, які уклали договір про навчання у закладі освіти чи науковій установі та договір про надання платної освітньої послуги у порядку, визначеному законодавством.

У разі, якщо здобувач не досяг повноліття, він може бути одержувачем пільгового довгострокового кредиту за умови наявного дозволу батьків (усиновлювачів), або якщо один із батьків (усиновлювачів) є поручителем за таким кредитом.

Пільгові довгострокові кредити надаються та адмініструються банками, визначеними абзацем п'ятим

Надання пільгових довгострокових кредитів банки здійснюють за умови їх забезпечення у вигляді поруки у вигляді поруки з урахуванням гарантованого права на отримання пільгового довгострокового кредиту на весь розмір оплати за навчання або різницю між оплатою за навчання та державним грантом на навчання в межах обсягу коштів, виділеного на надання пільгових довгострокових кредитів особам.

Вимога щодо забезпечення пільгового довгострокового кредиту у вигляді поруки не застосовується для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, осіб, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишилися без батьків (батьки яких померли/оголошені померлими, загинули або пропали безвісти).

4. Розмір пільгового довгострокового кредиту не може перевищувати обсягу зобов'язання здобувача вищої освіти з оплати послуг за навчання за весь термін здобуття певного рівня вищої освіти, вказаного в договорі про надання платної освітньої послуги. Розмір пільгового довгострокового кредиту може змінюватися за згодою сторін в разі зміни розміру оплати за навчання, але не частіше одного разу на рік і не більш як на офіційно визначений рівень інфляції за попередній календарний рік.

Пільговий довгостроковий кредит може надаватись одночасно з державним грантом на навчання для здобуття вищої освіти в розмірі, що не перевищує різниці між розміром оплати за навчання та розміром державного гранта.

Пільговий довгостроковий кредит надається на умовах невідновлювальної кредитної лінії, за якою обсяг кожного платежу дорівнює вартості навчання певного навчального року, зазначеній у договорі про надання платної освітньої послуги між здобувачем та закладом освіти.

Пільгові довгострокові кредити надаються з урахуванням наявного обсягу фінансування в Державному бюджеті відповідного року.

За користування пільговим довгостроковим кредитом встановлюється процентна ставка у розмірі 3 відсотки річних.

Одержувачі кредиту, відраховані в установленому порядку із закладу освіти з повертають кредит та відсотки за користування ним банку із сплатою 3 відсотків річних суми заборгованості за кредитом (за виключенням заборгованості, що виникла за обставин, зазначених у другому абзаці цієї частини) протягом 5 років, починаючи з третього місяця після відрахування, з виплатою щороку однієї п'ятої частини загальної суми одержаного кредиту та відсотків за користування ним.

Заборгованість за кредитом, що виникла внаслідок оплати навчання за рахунок кредиту за період після відрахування одержувача кредиту до кінця навчального року, має бути повернута одержувачем кредиту банку протягом трьох місяців після такого відрахування.

Повернення пільгового довгострокового кредиту здійснюється його одержувачем протягом встановленого строку, визначеного відповідним кредитним договором, який розпочинається через рік після здобуття відповідного рівня вищої освіти одержувачем пільгового довгострокового кредиту. Одержувач пільгового довгострокового кредиту за своїм бажанням має право повернути його достроково.

Пріоритетним напрямком розвитку освітньої галузі має стати диверсифікація джерел фінансування вищої освіти, зокрема за рахунок використання інструментів кредитування та залучення приватного бізнесу до реалізації проєктів державно-приватного партнерства, що дозволить зняти навантаження з бюджету, прискорити економічне зростання та змінити підходи у отриманні вищої освіти в Україні. Використання механізму державно-приватного партнерства у вищій освіті дозволить досягнути нового етапу розвитку в галузі освіти та активізувати партнерські відносини між закладами вищої освіти, представниками бізнесу і державою. Незважаючи на наявні

законодавчі акти реалізація проєктів державно-приватного партнерства в освітній галузі України практично не здійснюється, в першу чергу, через відсутність зацікавленості приватного сектору в залученні до таких проєктів.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи обгрунтовано шляхи удосконалення бюджетного фінансування вищої освіти, що дозволило зробити такі висновки:

1. Пріоритетність вищої освіти визначена у одинадцятій позиції Бюджетної декларації на 2022-2024 роки, проте поступається майже всім пріоритетам. На вищу освіту у бюджеті 2024 р. передбачено зменшення бюджетного фінансування відсутність планових показників щодо фінансування вищої освіти за окремими розпорядниками бюджетних коштів.

2. Для вирішення проблем фінансування закладів вищої освіти України доцільно провести такі заходи: реалізація заходів щодо надання фінансової автономії ЗВО, що сприятиме їх незалежності в ухваленні управлінських рішень на локальному рівні та розширить можливості ЗВО в контексті співпраці з міжнародними партнерами; імплементація механізмів кредитування для фінансування освітніх послуг для здобувачів вищої освіти дозволить розширити можливості отримання освітніх послуг серед різних верств населення; збільшити обсяги акумулювання фінансових ресурсів у ЗВО; створити нову модель взаємодії між державою, закладами вищої освіти та банківськими установами; впровадження інструментів державно-приватного партнерства дозволить створити систему відносин «державо-бізнес», що забезпечуватиме соціально-економічний розвиток України в умовах воєнного та повоєнного

періодів з метою створення фінансових можливостей для розвитку ЗВО та подальшого зростання рівня їх конкурентоспроможності.

3. Кабінет Міністрів України погодив проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам», що передбачає розширити інструменти державного фінансування вищої освіти через розвиток принципу співфінансування оплати навчання з боку держави та фізичних (юридичних) осіб, розвиток принципу «гроші ходять за студентом», що передбачає фінансування не закладів, а здобувачів освіти.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційну роботу присвячено обґрунтуванню теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення бюджетного фінансування вищої освіти в Україні.

1. Основними джерелами фінансового забезпечення вищої освіти є: кошти державного та місцевих бюджетів; кошти юридичних та фізичних осіб, громадських організацій і фондів; додаткові асигнування на специфічні програми та заходи (кредитування навчання, програми підтримки найкращих студентів); плата за додаткові освітні послуги, що надаються закладами освіти; кошти від здійснення науково-дослідних робіт, виконані на замовлення підприємств, організацій та громадян; кошти за надання послуг із підготовки до вступу у ЗВО, видавництво та реалізація навчальної літератури; доходи від виробництва та реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, надання в оренду приміщень, обладнання; спонсорські, доброчинні та добровільні внески; доходи від розміщення тимчасового вільних коштів на депозитах тощо.

2. Механізм фінансування ЗВО – це множина фінансових відносин з властивою йому сукупністю елементів (місії, цілей, принципів, суб'єктів, методів, форм, джерел, факторів забезпечення та аналітичних інструментів), на основі чого досягається необхідний рівень фінансування, функціонування та розвитку цих закладів.

3. Існує декілька основних моделей фінансування вищої освіти, які використовують провідні країни світу. В більшості випадків ці моделі передбачають поєднання державного і приватного фінансування: 1) бюрократична модель фінансування, що передбачає фінансування ЗВО виключно за рахунок державних коштів. За такої моделі держава може повністю контролювати діяльність ЗВО за допомогою як нормативно-правового

регулювання, так і фінансових важелів, тобто визначати організаційну структуру закладу вищої освіти, кількість відділень, персоналу, обсяг набору студентів; встановлювати пріоритетні напрями підготовки та тематику наукових досліджень; 2) колегіальна модель, за якої ЗВО фінансуються переважно за рахунок держави, але мають право залучати фінансування з приватних джерел у різних формах (плата за навчання, отримання грантів через проекти, виконання науково-дослідних робіт на замовлення приватних інвесторів, тощо); 3) ринкова модель фінансування, котра передбачає тісну співпрацю всіх учасників системи вищої освіти, а також обов'язкове залучення альтернативних джерел фінансування. Тобто всі рішення щодо фінансування ЗВО, його стратегічного розвитку, пропонованих програм підготовки повинні прийматися в тісній взаємодії між надавачами та користувачами академічних послуг, державою, що представляє суспільні інтереси, та органами управління закладів вищої освіти.

4. Широкомасштабні воєнні дії на території України послабили здатність мобілізувати на достатньому рівні власні податкові та неподаткові, зумовили суттєве зростання видатків бюджету на оборону та громадський порядок і безпеку, соціальний захист та соціальне забезпечення. У 2019-2021 рр. податкові надходження нарощували фіскальний потенціал для бюджету, доповненням для збільшення доходів слугували адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності зі збільшенням на та власних надходжень бюджетних установ. У 2022 р. структурні зрушення відбулися з урахування воєнного стану та пріоритети у формуванні доходів мали офіційні трансферти, тобто п'ята частини доходів була сформована за рахунок допомоги іноземних країн.

5. Видатки бюджетів на фінансування вищої освіти здійснюються у межах функціонування бюджетної системи та пов'язані з доходами та видатками бюджетів, як Державного бюджету України, так і місцевих бюджетів України. Здійснення бюджетного фінансування вищої освіти передбачає врахування ряду

нормативних положень, що обмежують або розширюють фінансування вищої освіти та передують оцінці видатків на вищу освіту: фінансування з Державного бюджету України видатків на вищу освіту; з бюджетів ОТГ; з бюджетів Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів видатків на вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах регіонального замовлення у закладах вищої освіти комунальної власності (крім закладів, визначених у підпункті "Г" пункту 2 частини першої статті 89 Бюджетного кодексу України), програмно-цільовий метод бюджетування всіх видатків, в тому числі видатків на вищу освіту.

6. У 2017 р. Міністерство освіти і науки України ініціювало розроблення конкретної формули розподілу фінансування та реалізує з 2020 р. ЗВО отримують фінансування за рахунок видатків споживання загального фонду державного бюджету як частину консолідованого обсягу фінансування, передбаченого у державному бюджеті на відповідний рік, що складається з таких компонентів: фінансування стабільної діяльності закладів вищої освіти; фінансування, що надається залежно від показників діяльності закладів вищої освіти; фінансування резерву. Дію формульних розрахунків зупинено до 31 грудня 2022 р. та 31 грудня 2023 р.

7. Пріоритетність вищої освіти визначена у одинадцятій позиції Бюджетної декларації на 2022-2024 роки, проте поступається майже всім пріоритетам. На вищу освіту у бюджеті 2024 р. передбачено зменшення бюджетного фінансування відсутність планових показників щодо фінансування вищої освіти за окремими розпорядниками бюджетних коштів.

8. Для вирішення проблем фінансування закладів вищої освіти України доцільно провести такі заходи: реалізація заходів щодо надання фінансової автономії ЗВО, що сприятиме їх незалежності в ухваленні управлінських рішень на локальному рівні та розширить можливості ЗВО в контексті співпраці з міжнародними партнерами; імплементація механізмів кредитування для

фінансування освітніх послуг для здобувачів вищої освіти дозволить розширити можливості отримання освітніх послуг серед різних верств населення; збільшити обсяги акумулювання фінансових ресурсів у ЗВО; створити нову модель взаємодії між державою, закладами вищої освіти та банківськими установами; впровадження інструментів державно-приватного партнерства дозволить створити систему відносин «держава-бізнес», що забезпечуватиме соціально-економічний розвиток України в умовах воєнного та повоєнного періодів з метою створення фінансових можливостей для розвитку ЗВО та подальшого зростання рівня їх конкурентоспроможності.

9. Кабінет Міністрів України погодив проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам», що передбачає розширити інструменти державного фінансування вищої освіти через розвиток принципу співфінансування оплати навчання з боку держави та фізичних (юридичних) осіб, розвиток принципу «гроші ходять за студентом», що передбачає фінансування не закладів, а здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чернега В. В. Фінансове забезпечення закладів вищої освіти як інструмент соціально-економічного розвитку країни. *Економіка та суспільство*. Випуск 47. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2161>
2. Білінець, М. Ю. Система фінансування вищої освіти: теоретичний аспект. *Підприємництво та інновації*. 2019. Вип. 9. С. 136-41
3. Боголіб Т. Фінансове забезпечення освітньої галузі України: існуючі проблеми та перспективи їх вирішення. *Економіст*. 2015. № 8. С. 1-6.
4. Варналій З.С. Фінансове забезпечення вищих навчальних закладів України – справа державна (присвячено пам'яті Т.М. Боголіб). *Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький*, 2018. Вип. 36/1. С. 9–17.
5. Тулай О.І. Сучасна проблематика бюджетного фінансування охорони здоров'я, освіти, соціального захисту і соціального забезпечення. Формування фінансового механізму сталого розвитку України: монографія. За ред. д-ра екон. наук, проф. О. П. Кириленко та д-ра екон. наук, доц. О. І. Тулай. Тернопіль, ТНЕУ, 2017. С.170-177.
6. Коваленко Ю. М., Вітренко Л. О. Фінансування закладів вищої освіти в Україні та пошук альтернативних джерел. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2020. URL: <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs2/article/view/418/591>.
7. Коваленко Ю. М., Вітренко Л.О. Фінансування закладів вищої освіти в Україні : монографія. Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. 238 с.
8. Обушний С. М., Кучеровська В. О. Удосконалення фінансування освітньої діяльності закладів вищої освіти в Україні. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. №2(4). 2019. С. 57-64.

9. Лютий І. О., Білявська О. Б., Поляновський Г. А. Фінансова автономія університетів: історичний огляд та міжнародний досвід. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія Економіка*. 2020. №18(46). С. 68–78.

10. Чугунов І., Качула С. Державна фінансова політика забезпечення соціального розвитку. *Вісник КНТЕУ*. 2020. №2. С. 87-98. DOI: [http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019\(124\)07](http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019(124)07)

11. Чугунов І., Козарезенко Л. Державне фінансове регулювання розвитку людського потенціалу. *Вісник КНТЕУ*. 2017. № С. 116-132.

12. Al-Samarrai, Samer; Cerdan-Infantes, Pedro; Lehe, Jonathan. Mobilizing Resources for Education and Improving Spending Effectiveness: Establishing Realistic Benchmarks Based on Past Trends. *Policy Research Working*. 2019. Paper No. 8773. World Bank, Washington, DC. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/31399>

13. Miningou E. W. Quality Education and the Efficiency of Public Expenditure: A Cross-Country Comparative Analysis. *Policy Research Working*. Paper No. 9077. 2019. World Bank, Washington, DC. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/33021>.

14. Лисяк Л. В., Петрова Я. І., Цуп'як П. Р. Фінансове забезпечення вищої освіти в Україні: стан та напрями удосконалення. *Ефективна економіка*. №12. 2020. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8446>

15. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

16. Константюк Н., Винник Т. Державні фінанси та розвиток вищої освіти в Україні. *Галицький економічний вісник*. 4 (59). 2019. С. 22-32.

17. Дехтяр Н. А., Янченко В. О. Фінансування системи вищої освіти в Україні. *Інфраструктура ринку*. Випуск 25. 2018. С. 667-672.

18. Боголіб Т.М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в Україні: автореф. дис. ... докт. екон. наук: спец. 08.04.01. Київ, 2006. 38 с.
19. Вітренко Я., Ковтунець В., Мельник С., Кірієнко Д. Актуальні проблеми економічних відносин у сфері вищої освіти України та основні напрями їх розв'язання: препринт (аналіт. матеріали) / за заг. ред. В. Ковтунця. Київ: Ін-т вищ. освіти НАПН України, 2017. 208 с.
20. Про освіту: Закон України: від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
21. Каленюк І. С. Напрями трансформації механізмів фінансування освіти у сучасному світі. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 1 (29) С. 24–36. URL: [http://dse.org.ua/arhcive/29/1\(29\)_2017.pdf#page=24](http://dse.org.ua/arhcive/29/1(29)_2017.pdf#page=24)
22. Попович Л. О. Механізм фінансування закладів вищої освіти: загальні засади. *The scientific heritage*. Budapest, Hungary. 2018. Part 2. № 24. P. 13–17.
23. Тарасенко І. О., Нефедова Т. М. Проблеми фінансування вищої освіти в Україні в контексті забезпечення конкурентоспроможності. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2013. № 4. С. 177–185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknutd_2013_4_33
24. Башко В. Фінансування освіти. 2016. URL: <https://dt.ua/finances/finansuvannya-osviti-skilki-komu-i-yak-.html>
25. Удосконалення фінансування системи освіти України як передумова успішного реформування : монографія / за ред. С. Л. Лондара; ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2021. 274 с.
26. Bollag B. Worldwide, Financing for Higher Education Is Increasingly Shifting From Public to Private Sources. *The Chronicle of Higher Education*. 2007.
27. Johnstone D. B. Worldwide trends in financing higher education: A conceptual framework. *Financing access and equity in higher education*. 2009. P. 1-17.

28. Johnstone D. B. Financing higher education: Worldwide perspectives and policy options. *THF Working Paper*. 2015. No. 6/2015. 24 p.
29. Бабічев А. В. Функції державних органів управління освітою. Зарубіжний досвід із питань управління змінами в системі вищої освіти. Теорія та практика державного управління. 2017. Вип. 2 (57). С.192–200.
30. Касич А. О., Циган В. А. Особливості фінансування вищої освіти в Україні та інших країнах світу. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2587>.
31. Павлова Т. В. Досвід фінансування системи освіти у зарубіжних країнах. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. № 40. С. 373–380.
32. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективних фінансово-економічних моделей розвитку вищої школи: монографія / за ред. І. М. Грищенка. Київ: Ін-т вищ. освіти, 2016. 260 с.
33. Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing. URL: http://oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2018_eag-2018en;jsessionid=1vq3qgkpmv9h.x-oecd-live-03.
34. Шаров О. І. Перспективи фінансової автономії університетів України. Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу: V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23 листопада 2016 р.). URL: <http://ihed.org.ua/ua/resursy/konferentsiia.html>.
35. Дмитришин М. В. Ендавмент вищого навчального закладу. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2015. № 1 (11). С. 64–73.
36. Гернего Ю. О. Ендавмент-фінансування освітньої складової інноваційної економіки в Україні. *Економіка та суспільство*. 2017. № 8. С. 563–567.
37. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

38. Григораш О. В., Григораш Т. Ф. Оцінювання видатків на вищу освіту на основі прогнозів соціально-економічного розвитку України. *Наукові праці МАУП. Економічні науки*. 2021. №2(61). С.89-94.

39. Білінець М.Ю. Система фінансування вищої освіти: стан, проблеми та перспективи розвитку. Дис. канд. економ. наук ... 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2020. 252 с.

40. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від від 23.11.2018 № 2629-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>

41. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14.11.2019 № 294-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>

42. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон України від 15.12.2020 № 1082-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>

43. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 02.12.2021 № 1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>

44. Майорова Т. В., Жибер Т. В. Перспективи бюджетування видатків на вищу освіту України у контексті сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2023. № 5. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1561/1571>.

45. Мельничук Н. Ю. Економіко-статистична оцінка результативності бюджетного менеджменту при плануванні та використанні бюджетних коштів. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 3. С. 24–32.

46. Про розподіл видатків державного бюджету між закладами вищої освіти на основі показників їх освітньої, наукової та міжнародної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 № 1146. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1146-2019-%D0%BF#Text>

47. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон України від 09.11.2023 р. № 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>

48. Про Бюджетну декларацію на 2022-2024 роки: Постанова Верховної Ради України від 15.07.2021 № 1652-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1652-IX#Text>

49. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 03.11.2022 № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>

50. Буй Т. Г., Прімерова О. К. Бюджетна система України: вплив війни та виклики повоєнної відбудови. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. Т. 8, вип. 1. С. 17-24.

51. Виговська О. А., Мосієнко О. В.. Фінансування видатків бюджету на вищу освіту України. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. (3(105)). С. 150–158.

Додаток А

Розподіл бюджетного фінансування ЗВО у 2019-2020 рр.

№	Найменування закладу вищої освіти	Обсяг фінансування ЗВО у 2019 році (грн.)	Обсяг фінансування ЗВО у 2020 році (грн.)
1	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	1 116 254 144	1 200 691 857
2	Національний університет "Львівська політехніка"	677 729 200	746 705 212
3	Львівський національний університет імені Івана Франка	343 895 100	402 231 456
4	Національний університет біоресурсів і природокористування України	411 285 900	453 143 718
5	Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"	327 933 800	368 192 049
6	Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	258 801 200	297 083 592
7	Сумський державний університет	167 880 000	201 456 000
8	Національний університет "Запорізька політехніка"	158 992 700	190 791 240
9	Національний авіаційний університет	362 951 900	394 067 908
10	Національний технічний університет "Дніпровська політехніка"	141 392 000	165 698 723
11	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	153 718 000	176 465 249
12	Ужгородський національний університет	181 690 800	203 580 479
13	Сумський національний аграрний університет	97 129 900	116 555 880
14	Харківський національний університет радіоелектроніки	188 917 800	207 890 245
15	Луцький національний технічний університет	88 467 000	106 160 400
16	Національний університет водного господарства та природокористування	118 951 690	135 840 521
17	Київський національний університет будівництва і архітектури	182 458 500	197 412 684
18	Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	71 842 600	86 211 120
19	Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки	133 998 300	147 902 328
20	Криворізький національний університет	79 331 300	92 423 355
21	Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова	95 452 800	107 834 269
22	Прикарпатський національний університет імені	112 971 200	125 292 944

	Василя Стефаника		
23	Дніпровський державний аграрно-економічний університет	55 922 400	66 804 992
24	Приазовський державний технічний університет	79 780 900	90 403 686
25	Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова	128 232 100	138 630 966
26	Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	114 099 500	124 084 838
27	Білоцерківський національний аграрний університет	77 510 800	87 320 971
28	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	101 239 300	110 862 726
29	Уманський національний університет садівництва	65 716 200	74 766 090
30	Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди	84 345 700	93 246 601
31	Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя	74 014 600	82 569 278
32	Харківський національний автомобільно-дорожній університет	77 239 500	85 029 431
33	Донецький національний технічний університет	50 179 200	57 728 148
34	Полтавська державна аграрна академія	61 347 700	68 667 242
35	Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу	116 077 700	123 386 641
36	Донбаська державна машинобудівна академія	52 262 100	59 299 480
37	Житомирський національний агроекологічний університет	62 491 900	69 505 341
38	Донецький національний університет імені Василя Стуса	85 469 800	92 433 487
39	Український державний університет залізничного транспорту	72 809 900	79 220 640
40	Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна	86 193 700	92 242 358
41	Чернігівський національний технологічний університет	95 251 800	101 270 837
42	Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського	38 624 800	44 272 143
43	Державний університет "Житомирська політехніка"	56 432 000	61 909 646
44	Луганський національний аграрний університет	26 173 500	31 408 200
45	Таврійський державний агротехнологічний університет	76 477 800	81 642 507
46	Національний університет харчових технологій	165 236 700	170 255 793
47	Донбаський державний педагогічний університет	63 055 500	67 803 484
48	Одеська державна академія будівництва та архітектури	85 546 800	90 238 944
49	Хмельницький національний університет	97 096 700	101 756 006
50	Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка	78 853 200	83 269 713
51	Національний транспортний університет	102 632 000	106 985 437

52	Одеський національний морський університет	51 971 520	56 162 025
53	Житомирський державний університет імені Івана Франка	69 863 900	74 041 137
54	Запорізький національний університет	124 273 000	128 402 219
55	Маріупольський державний університет	45 090 800	49 216 688
56	Вінницький національний технічний університет	109 963 100	113 960 318
57	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	75 731 200	79 695 834
58	Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського	61 597 500	65 464 249
59	Національний університет "Києво-Могилянська академія"	100 941 083	104 764 432
60	Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"	223 651 500	227 023 527
61	Тернопільський національний економічний університет	111 187 500	114 421 632
62	Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка	69 781 200	72 961 989
63	Одеський національний політехнічний університет	168 523 700	171 646 557
64	Центральноукраїнський національний технічний університет	70 445 000	73 545 647
65	Донбаська національна академія будівництва і архітектури	17 130 400	20 059 419
66	Подільський державний аграрно-технічний університет	52 123 200	55 024 402
67	Український державний хіміко-технологічний університет	69 326 000	72 150 978
68	Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка	75 702 600	78 521 342
69	Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального закладу "Донбаський державний педагогічний університет"	20 584 400	23 350 032
70	Київський національний університет технологій та дизайну	108 884 400	111 560 570
71	Херсонський державний аграрний університет	44 048 000	46 650 325
72	Вінницький національний аграрний університет	67 282 900	69 723 256
73	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	241 896 300	244 274 348
74	Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького	82 312 800	84 610 094
75	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	76 036 800	78 320 061
76	Чорноморський національний університет імені Петра Могили	61 847 000	64 106 212
77	Придніпровська державна академія будівництва та архітектури	107 181 300	109 399 351

78	Криворізький державний педагогічний університет	67 082 000	69 259 050
79	Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського	19 031 400	21 197 240
80	Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	61 263 300	62 646 869
81	Національний університет "Острозька академія"	35 137 500	36 467 352
82	Черкаський державний технологічний університет	71 054 400	72 333 983
83	Бердянський державний педагогічний університет	49 746 300	51 004 474
84	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	90 691 600	91 744 149
85	Донецький державний університет управління	16 264 500	17 307 788
86	Дніпровський державний технічний університет	52 325 200	53 289 596
87	Миколаївський національний аграрний університет	80 052 100	80 888 974
88	Одеська національна академія зв'язку ім. О.С. Попова	35 537 306	36 232 222
89	Криворізький металургійний інститут Національної металургійної академії України	7 512 100	7 982 906
90	Національна металургійна академія України	93 660 500	94 118 622
91	Азовський морський інститут Національного університету "Одеська морська академія"	4 273 100	4 712 209
92	Херсонська державна морська академія	23 264 000	23 284 560
93	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	103 101 700	103 101 540
94	Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського	49 012 800	49 008 355
95	Ужгородський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету	1 852 600	1 759 970
96	Рівненський державний гуманітарний університет	103 015 300	102 890 599
97	Одеська державна академія технічного регулювання та якості	9 240 400	9 054 051
98	Харківський національний університет будівництва та архітектури	65 184 600	64 938 005
99	Одеський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету	5 048 300	4 795 885
100	Університет банківської справи	36 014 200	35 751 164
101	Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України "Бережанський агротехнічний інститут"	12 423 400	12 109 808
102	Чернівецький торговельно - економічний інститут Київського національного торговельно - економічного університету	8 285 400	7 871 130
103	Одеський національний університет імені І. І. Мечникова	113 939 200	113 510 200
104	Криворізький економічний інститут Державного вищого навчального закладу "Київський національний	8 722 200	8 286 090

	економічний університет імені Вадима Гетьмана"		
105	Харківський торговельно - економічний інститут Київського національного торговельно - економічного університету	9 945 300	9 448 035
106	Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України "Ніжинський агротехнічний інститут"	10 675 200	10 141 440
107	Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка	62 108 100	61 497 434
108	Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка	80 339 500	79 718 010
109	Одеський державний аграрний університет	28 521 100	27 885 960
110	Херсонський національний технічний університет	58 612 810	57 965 532
111	Львівський інститут економіки і туризму	12 976 700	12 327 865
112	Вінницький торговельно - економічний інститут Київського національного торговельно - економічного університету	13 868 000	13 174 600
113	Харківська державна зооветеринарна академія	36 811 200	35 941 271
114	Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	70 553 700	69 625 845
115	Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка	53 997 100	52 961 061
116	Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського	62 375 400	61 189 295
117	Київський національний торговельно-економічний університет	161 605 000	160 317 886
118	Мукачівський державний університет	25 959 400	24 661 430
119	Українська інженерно-педагогічна академія	47 422 400	45 935 901
120	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	74 751 900	73 245 725
121	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	96 771 700	95 254 542
122	Ізмаїльський державний гуманітарний університет	31 423 900	29 852 705
123	Харківський державний університет харчування та торгівлі	31 928 500	30 332 075
124	Українська академія друкарства	56 515 300	54 728 399
125	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	144 215 100	142 346 517
126	Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту	37 570 700	35 692 165
127	Львівський національний аграрний університет	81 997 500	80 065 526
128	Одеський національний економічний університет	40 738 500	38 701 575
129	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя	58 562 700	56 509 522
130	Державний університет інфраструктури та технологій	41 270 700	39 207 165

131	Київський національний лінгвістичний університет	61 415 300	59 257 154
132	Державний університет телекомунікацій	43 539 800	41 362 810
133	Університет митної справи та фінансів	49 222 400	46 761 280
134	Одеський державний екологічний університет	49 681 500	47 197 425
135	Херсонський державний університет	95 912 000	93 279 023
136	Харківська державна академія фізичної культури	54 789 000	52 049 550
137	Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського	65 184 900	62 163 109
138	Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	87 303 800	84 153 185
139	Національний лісотехнічний університет України	83 313 700	80 075 852
140	Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва	66 473 200	63 149 540
141	Національний університет фізичного виховання і спорту України	88 519 300	84 578 877
142	Національний університет "Одеська морська академія"	93 155 300	88 497 535
143	Льотна академія Національного авіаційного університету	95 363 000	90 594 850
144	Одеська національна академія харчових технологій	121 873 870	116 668 394
145	Національний університет "Одеська юридична академія"	123 867 310	117 673 945
146	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	205 888 029	197 819 077
147	Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого	236 351 000	224 533 450
148	Київський національний університет культури і мистецтв	369 139 300	350 682 335

Додаток Б

Розподіл бюджетного фінансування ЗВО у 2021-2022 рр.

№	Найменування закладу вищої освіти	Обсяг фінансування ЗВО у 2022 році (грн)	Обсяг фінансування ЗВО у 2021 році (грн)
1	2	4	5
1	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	1 643 256 499	1 461 263 445
2	Національний університет "Львівська політехніка"	1 127 696 887	965 537 383
3	Львівський національний університет імені Івана Франка	653 231 818	527 381 212
4	Національний університет біоресурсів і природокористування України	651 580 689	532 128 935
5	Національний авіаційний університет	566 896 284	482 899 181
6	Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"	530 327 191	441 909 986
7	Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	415 662 450	349 914 527
8	Київський національний університет культури і мистецтв	344 729 382	403 554 272
9	Харківський національний університет радіоелектроніки	322 107 623	269 181 435
10	Сумський державний університет	314 630 191	248 395 094
11	Державний біотехнологічний університет	282 252 359	241 930 315
12	Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"	272 097 846	253 808 916
13	Ужгородський національний університет	269 294 512	242 022 315
14	Київський національний університет будівництва і архітектури	265 257 309	229 987 709
15	Державний університет "Одеська політехніка"	250 334 399	231 521 911
16	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	246 182 549	238 619 619
17	Національний технічний університет "Дніпровська політехніка"	244 671 335	224 335 316
18	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	235 657 172	241 596 996
19	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	233 497 231	207 844 329
20	Український державний університет науки і технологій	225 930 772	209 075 244
21	Національний університет "Запорізька політехніка"	224 296 518	228 101 393
22	Волинський національний університет імені Лесі України	221 486 845	181 148 090

23	Національний університет водного господарства та природокористування	194 364 122	169 684 683
24	Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого	184 879 253	217 505 004
25	Національний університет харчових технологій	182 959 861	180 078 202
26	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	176 296 702	154 785 175
27	Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу	173 478 748	141 010 879
28	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	167 038 318	164 807 568
29	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	166 450 763	139 507 680
30	Запорізький національний університет	165 706 867	145 644 765
31	Сумський національний аграрний університет	163 115 072	149 600 957
32	Вінницький національний технічний університет	157 874 594	137 505 247
33	Луцький національний технічний університет	156 198 292	136 452 343
34	Державний торговельно-економічний університет	156 021 280	163 201 223
35	Харківський національний автомобільно-дорожній університет	148 670 228	114 361 714
36	Національний університет "Кієво-Могилянська академія"	146 933 203	131 443 950
37	Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова	145 557 747	146 681 358
38	Національний університет "Чернігівська політехніка"	144 366 985	119 943 862
39	Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова	143 853 818	127 641 942
40	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	140 284 825	141 466 556
41	Миколаївський національний аграрний університет	133 527 678	107 920 540
42	Одеський національний університет імені І. І. Мечникова	131 610 098	128 828 526
43	Західноукраїнський національний університет	130 739 796	129 709 915
44	Хмельницький національний університет	129 878 326	119 018 448
45	Житомирський державний університет імені Івана Франка	128 897 567	105 180 838
46	Одеська національна академія харчових технологій	127 940 548	120 978 692
47	Національний транспортний університет	126 165 165	114 571 078
48	Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"	124 932 659	103 125 510
49	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	124 752 758	110 163 188
50	Київський національний університет технологій та дизайну	118 266 275	114 571 773
51	Білоцерківський національний аграрний університет	116 426 891	103 366 688
52	Державний заклад "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"	116 050 407	99 526 993
53	Львівський національний університет ветеринарної	115 356 165	105 460 174

	медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького		
54	Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	115 265 681	128 988 330
55	Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	114 990 078	108 652 969
56	Рівненський державний гуманітарний університет	113 255 093	122 122 829
57	Національний університет "Одеська морська академія"	113 190 717	109 221 013
58	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	111 520 777	101 586 665
59	Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного	111 079 063	100 200 652
60	Дніпровський державний аграрно-економічний університет	110 069 750	88 047 177
61	Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя	109 786 336	94 720 593
62	Полтавський державний аграрний університет	109 168 427	91 467 533
63	Придніпровська державна академія будівництва та архітектури	108 955 326	107 630 218
64	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	108 870 284	108 176 332
65	Національний університет фізичного виховання і спорту України	108 213 133	102 844 715
66	Херсонський державний університет	106 631 529	111 392 869
67	Приазовський державний технічний університет	106 204 101	100 633 324
68	Уманський національний університет садівництва	105 078 545	96 850 754
69	Поліський національний університет	102 433 379	87 687 366
70	Львівський національний аграрний університет	102 188 009	98 732 284
71	Центральноукраїнський національний технічний університет	100 781 328	88 162 710
72	Одеська державна академія будівництва та архітектури	100 592 788	93 946 350
73	Криворізький національний університет	99 190 487	96 968 775
74	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	97 170 574	94 124 395
75	Державний університет "Житомирська політехніка"	96 383 203	74 140 925
76	Національний лісотехнічний університет України	95 650 784	94 061 749
77	Університет Григорія Сковороди в Переяславі	94 602 893	111 297 522
78	Національний університет "Одеська юридична академія"	93 010 872	109 424 555
79	Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського	91 097 884	82 026 491
80	Український державний університет залізничного транспорту	91 093 740	83 640 639
81	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	90 802 435	90 385 754
82	Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка	90 432 796	91 274 137

83	Криворізький державний педагогічний університет	89 994 764	89 324 025
84	Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка	88 757 905	90 096 305
85	Маріупольський державний університет	88 712 821	81 561 840
86	Вінницький національний аграрний університет	87 510 738	76 474 697
87	Український державний хіміко-технологічний університет	85 618 498	78 603 732
88	Чорноморський національний університет імені Петра Могили	85 529 794	76 782 490
89	Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	85 482 307	80 766 425
90	Одеський національний морський університет	84 821 745	71 240 891
91	Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка	83 767 123	76 896 379
92	Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського	82 690 543	79 464 826
93	Льотна академія Національного авіаційного університету	81 772 343	85 934 393
94	Донбаський державний педагогічний університет	80 691 133	84 360 681
95	Донецький національний університет імені Василя Стуса	79 563 859	93 604 540
96	Черкаський державний технологічний університет	75 641 180	74 946 847
97	Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	75 441 011	76 274 031
98	Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського	74 226 085	70 217 617
99	Державний університет телекомунікацій	70 612 002	56 692 406
100	Українська інженерно-педагогічна академія	70 157 203	68 144 451
101	Подільський державний університет	69 204 423	60 050 078
102	Херсонський державний аграрно-економічний університет	66 829 820	59 899 945
103	Херсонський національний технічний університет	66 568 001	63 765 738
104	Бердянський державний педагогічний університет	64 168 978	63 532 681
105	Українська академія друкарства	63 434 117	63 387 250
106	Харківський національний університет будівництва та архітектури	62 617 009	64 165 074
107	Дніпровський державний технічний університет	61 406 898	56 046 256
108	Харківська державна академія фізичної культури	61 200 566	61 508 190
109	Київський національний лінгвістичний університет	59 808 495	61 289 630
110	Донбаська державна машинобудівна академія	59 089 572	62 900 139
111	Донецький національний технічний університет	58 480 409	59 151 881
112	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя	57 738 572	64 008 015
113	Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка	55 776 589	65 619 516
114	Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку	52 430 921	50 761 677

115	Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського	47 501 383	49 076 932
116	Університет митної справи та фінансів	46 400 854	48 853 935
117	Державний університет інфраструктури та технологій	44 154 505	42 533 065
118	Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського	42 865 458	50 349 956
119	Національний університет "Острозька академія"	41 744 960	40 055 679
120	Одеський державний аграрний університет	38 776 496	31 496 643
121	Одеський державний екологічний університет	36 825 952	43 324 650
122	Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту	36 806 518	40 975 640
123	Одеський національний економічний університет	34 857 872	38 947 581
124	Мукачівський державний університет	33 390 512	32 202 138
125	Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального закладу "Донбаський державний педагогічний університет"	32 709 042	31 315 984
126	Херсонська державна морська академія	32 229 540	29 122 472
127	Ізмаїльський державний гуманітарний університет	30 915 623	36 283 951
128	Луганський національний аграрний університет	26 436 902	30 919 456
129	Державний університет економіки і технологій	25 490 452	22 285 342
130	Донбаська національна академія будівництва і архітектури	22 497 274	20 784 452
131	Університет банківської справи	20 931 578	24 625 386
132	Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України "Бережанський агротехнічний інститут"	20 900 301	16 077 155
133	Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України "Ніжинський агротехнічний інститут"	14 981 782	11 524 448
134	Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського	12 208 483	14 362 921
135	Вінницький торговельно - економічний інститут Державного торговельно - економічного університету	12 199 817	14 298 672
136	Азовський морський інститут Національного університету "Одеська морська академія"	6 319 304	5 996 588
137	Чернівецький торговельно - економічний інститут Державного торговельно - економічного університету	3 229 018	5 351 189
138	Ужгородський торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету	1 768 078	1 570 412